

CSENDŐRSÉGI LAPOK

MEGJELNIK
HAVONTA KÉTSZER

SZERKESZTI
PINCZÉS ZOLTÁN
SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre	--- ---	12 pengő
Félévre	--- ---	6 pengő
Negyedévre	--- ---	3 pengő

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, I., ORSZÁGHÁZ-UTCA 3

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 12 pengő,
félévre 6 pengő, negyedévre 3 pengő

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

A falu.

Azok között a feladatok között, amelyeknek megoldása őrsparancsnok bajtársaink egyéni képességeit ugyancsak próbára teszik, nem utolsó helyen áll a falu társadalmában való elhelyezkedés problémája. Mert sokszor probléma ez bizony, a szó legszorosabb értelmében, amelyet sohasem lehet úgy megoldani, hogy azzal mindenki meg legyen elégedve.

Az egyhangú falusi élet szűk kereteinek kétségbevonhatatlan hátránya, hogy az emberek többit törődnek egymással, mint kellene. Jobb téma hiányában legtöbbször a mások személyének és ügyes-bajos dolgának alapos megtárgyalása képviseli a változatosságot és az unalom elleni orvosságot, az egyébként üdvös és egészséges konzervatívizmus pedig gondoskodik róla, hogy megkeresse és megtalálja a hibát ott is, ahol nincsen. Ez elől nincs menekvése emberfiának.

Még kevésbé természetesen az őrsparancsnoknak, akinek még az a lehetősége sincsen meg, hogy a nyilvánosság elől félrevonulva, csendben és észrevétlenül éljen a hivatásának, mert hiszen a legtöbb esemény és szenzáció olyan természetű, hogy abba az őrsparancsnoknak hivatalból bele kell keverednie. Természetes, hogy így az események homlokterében álló őrsparancsnok személyét és működését élénk kritikával veszik körül az emberek, jó- és rosszakaratúval egyaránt, aszerint, hogy ki a bíráló. Beleszólni mindenki szeret az őrsparancsnok dolgába, az egyszer bizonyos. Van, aki a csendőrséget a saját személyes szolgálatára rendelt testőrségnek tartja s elvárja, hogy az őrsparancsnok is ossza ezt a nézetét; más viszont az őrszolgálatának irányítására érez magában hivatottságot, a harmadik a mindennapi pletykaadagot szeretné az őrs tevékenységéből összeállítani, a negyedik nem tartja az őrsöt elég figyelmesnek vele és elég erélyesnek másokkal szemben, az ötödik meg valósággal lázas tevékenységet fejt ki olyan „adatok“ kinyomozásában, amelyekkel aztán az őrsöt fel lehet jelenteni, lehetőleg persze névtelenül, mert így kevésbé veszélyes.

Hát bizony őrsparancsnok legyen a talpán, aki ezt a tojástanót mindvégig eljárja úgy, hogy tánc közben meg ne üsse a bokáját. Mindezt különben őrsparancsnok bajtársaink nagyon jól tudják a maguk tapasztalataiból, védekeznek is kiki ellene a

maga módja szerint. Van, aki mereven elzárkózik mindenkitől és mindentől, ami nem tartozik a szolgálat keretébe, a másik igyekszik lehetőleg mindenkinek a kedvébe járni, a harmadik nyíltan színt vall az egyik vagy másik fél mellett; legtöbbször azonban eltalálják az egyedül helyes utat: a tapintatos önérzet útját.

A község társadalma elől való merev elzárkózással az őrsparancsnok elszigeteli magát is és az őrsöt is; nem lesz talán ellensége, de barátja sem s ez nagyobb veszteség, mint amilyen nyereség az előbbi, mert a szolgálat látja kárát s a lakosság bizalmatlan lesz iránta. És aztán: egyesek magatartása dacára a magyar társadalom nagy összessége őszinte barátja a csendőrségnek, ezt a barátságot pedig csakis a társadalomban élő, azzal érző és dolgozó őrsparancsnok tarthatja meg számunkra.

A túlzott társadalmi szereplés azonban viszont anyagilag is, meg erkölcsileg is kényes helyzetbe sodorhatja az őrsparancsnokot. A társadalmi osztályok között az őrsparancsnok helye nincsen határozottan kijelölve; egyedül az ő egyéniségén mulik, hogy a létrának magasabb fokára kerül-e, vagy megelégszik-e az alacsonyabbal is. A felfelé törés minden önérzetes embernek sajátja kell, hogy legyen, nagyon vigyázni kell azonban, nehogy az ember a formával elrontsa azt, amit a lényegben elérni akar.

Amint mondtuk, a tapintat és az önérzet együttes útja az, amelyen haladva az őrsparancsnok megtarthatja barátait és elhessegetheti az okvetetlenkedőket. A módszer egyszerű: a jóhiszeműket minden körülmények között meg kell becsülni, még ha tájékozatlanságukban itt-ott esetleg terhünkre vannak is; az okvetetlenkedőkkel szemben pedig ne sajnáljuk az önérzetet, de öltöztessük azt az udvariasságnak mindig higgadt és komoly köntösébe.

Nincs ember, akinek csak barátja lenne, vagy akinek mindenki barátja lenne. Ez nem is baj, mert — sajnos — nagyon sok olyan ember van, akinek a barátságáról szívesen kell le mondanunk. Akinek rendben van a szénája, az nem fél a rosszakaróktól és az árulkodástól, mert előljáróiban biztos védelemre talál velük szemben; az nem kényszerül hajlongani senki előtt és nem kénytelen a mások kegyeiben keresni támasztékot magának. Aki mindig a becsület útján halad, felemelt fővel, bátran, biztosan, aki a kötelességét lelkiismerete szerint teljesíti s akinek nincsen rejtegetni, titkolni valója, arról lepattan a pletyka, az irigykedés, rágalom és rosszakarat minden nyila, az meg fogja találni a maga méltó helyét a falu társadalmában is, még pedig az elsők között!

Gondolatok a legénységi oktatás és kiképzés reformjához.

Irta: PINCZÉS ZOLTÁN százados.

A cím egy kissé merésznek látszik; talán maga a tény is, hogy testületünk legfontosabb problémájával, nem is egészen hivatottan és ilyen formában egyáltalában foglalkozom. Mégis megteszem, mert úgy gondolom, hogy sikerülni fog a kérdés felvetését igazolnom.

Mielőtt azonban cikkem tulajdonképpeni tárgyának nekifognék, szükségesnek tartom, hogy különösen legénységi bajtársaim figyelmét valamire előzetesen felhívjam.

Akkor, amikor valaki — bárki — a maga gondolatait, eszméit terjeszteni akarja, különösen azonban, amikor azokat konkrét formákba önti, el nem kerülheti, hogy a maga nézetét a meglevő helyzettel szembeállítsa, hogy összehasonlítást tegyen meglevő és jobbnak vélt dolgok között, hogy reámutasson kiküszöbölendő vagy kijavítandó hibákra és a javítás módjára; egyszóval, hogy bizonyos mértékben kritikának is látszható eljárást kövessen. Ez alól az elmondandókban természetesen én sem vonhatom ki mindig magamat, éppen ezért különösképen hangsúlyozni kívánom, hogy az illetéktelen bírálat szándéka senkitől sem állhat távolabb, mint tőlem, ezt tehát senki se olvassa ki írásomból. Sokkal jobban tiszteltem felsőbbségünknek minden intézkedését, semhogy azokat bírálni merném. Csak gondolatokat, egyéni véleményt közlök,

amelyek lehetnek helyesek, de éppen úgy helytelenek is: hogy mennyiben állják meg a helyüket, az nem az én megítélésem alá tartozik.

A csendőr legénység oktatásának és kiképzésének problémája a testülettel egyidős. Hivatásunk nagy fizikai és még nagyobb szellemi felkészültséget követel meg; ezért csak az a csendőr legénység tud a maga hivatásának nemcsak tökéletesen, hanem egyáltalában megfelelni, amely az ahhoz szükséges fizikai és szellemi felkészültséggel teljes mértékben rendelkezik. Tudom, hogy ezzel nem mondok újat; nekem mégis mindig az volt az érzésem, hogy az oktatásra és kiképzésre minden fontossága dacára sem fektettünk mindig olyan súlyt, amelyet megérdemelt volna, vagy legalábbis törekvéseink súlypontja nem mindig feküdt ott, ahol kellett volna.

A háború előtti időben legénységünk rendszeres, vagy jobban mondva programmszerű kiképzéséről nem igen lehetett szó. A katonai kiképzést elvégezte a hadsereg; az ott tanultakat a csendőrségnél már csak ismételtetni kellett, az elméleti kiképzést pedig mindössze egynéhány — valóban nem sok — paragrafusnak a szószerinti betanulása képviselte. A kiképzés fokozatait egyedül a betanulandó paragrafusok száma jelezte: a próba-esendőrnek kevesebb, a járőrvezetőnek több, az altisztnek pedig a legtöbb paragrafust kellett többnyire szószerint betanulnia, az oktatási program pedig ennek megfelelően csupán a megtanulandó és felolvasandó paragrafusok kijelöléséből állott s időnkint legfeljebb az a probléma tért vissza újra,

Egy felvidéki iskolában.

Irta: Feleki Sándor.

Egy reggel így szólt a professzor:
Ma rendelé el a zsupán.
Ezentúl itt az iskolában
Csehül tanulunk már csupán.
S meghagyta azt is szigorúan
A felolvasott rendelet:
Magyar iskoláskönyvet otthon
Tartani többet nem lehet.
És holnapig behozza minden
Magyar könyvét minden diák.
A magyar történelmi könyvet,
A magyar nyelvtant s bibliát...
Jó másodnap, jó harmadik nap
S csak nem hozzák a könyveket.
Haragra gyűl a cseh professzor
És kicsapással fenyeget.
Míg nagynehezen végre-végre
Mind kézhez kapta a tanár.
De addig otthon lopva, éjjel
Lemásolták mind sorba már.
S megkezdődött a cseh tanítás.
De az bizony nem megy sehogy.
Toporzékolt a cseh professzor
És a szekunda el se fogy.
De otthon aztán nagy titokban
A másolt könyv előkerül.
Négy falnak mondják csak a leckét.
De magyarul és emberül.
És nem bánják a sok szekundát.
Mit a cseh tanár emleget.
Valami súgja kis szívüknek:
Így nem marad, így nem lehet!
Mindegyik érzi: Jó a nap még,
Hogy majd az iskolapadon
Ott fekszik újból a magyar könyv
S magyar szó hangzik szabadon...

E história merre történt.
Elmondanom most nem szabad.

Ha ez a titok kiderülne,
Hej, akkor lenne hadd el hadd!

De mégis tudja és mosolyog rajt.
A magyaroknak Istene
S fent égi noteszébe nékik
Csupa kitűnőt ír bele.

Montenegro.

Irta: Balkáni vándor.

Cetinje, 1927 augusztus hó.

A cattarói öböl gigászi panorámája, melynek szépségével Norvégia fjordjai is alig vetekedhetnek, teljes szépségében bontakozik ki szemeink előtt, mikor a valamikor Ausztria által építtetett, a Lovćen-tömb oldalára merész kanyarulatokban felkapaszkodó, régen kitűnően karbantartott, de most nagyon elhanyagolt állapotban levő országúton az autó, hosszú porkígyót hagyva maga után, lassan poroszkál fel Cetinje felé. Nem egyszer tettem meg ezt az utat, de ha százszor járnék is erre egymásután, mindig ugyanazzal a bámulattal adóznék a feledhetetlen látvány kápráztató szépségének. Először Cattaro fölött kígyóznak a serpentinek s csak a meredek hegyektől övezett belső öblöt látjuk, amely úgy néz ki, mint egy óriási, haragoszöld tengerszem; körülbelül 400 méter magasságban az út két hegyhát, a Vermac és Gorazda által képezett szorosba kanyarodik be s itt megpillantjuk a gyönyörű öböl mindhárom óriási medencéjét. Később mindig a Lovćen oldalán vezet az út s minél magasabbra érünk, annál szebb lesz a panoráma s a párját ritkító képen való gyönyörködést csak az ideges útítársak zavarják, kik a soffört lassabb hajtásra kérik minden serpentinfnél. Indokolt is az aggodalom, mert a jóidegzetű embert is megdermesztő szakadékok tátonganak a lábaink alatt és a szörnyű mélységek felett kanyargó út széléről már nagyon sok helyen hiányoznak az utas idegeit megnyugtató kőoszlopok, azt pedig, hogy itt már sok autó zuhant le a mélységbe, a katasztrófák színhelyén emelt kereszték jelzik.

hogy vajjon a példát kell-e előbb mondani és utána a paragrafust, vagy fordítva.

Innen magyarázható, hogy a legénységi oktatás és kiképzés egyetemes ügyét évtizedek sem vittek sokkal előbbre s hogy a legénység szaktudása egyénileg sem állott mindig egyenes arányban a szolgálati évek számával. Azok, akik olyan örsökön szolgáltak, ahol módjukban volt gyakorlati tapasztalatot szerezniök, az elméleti tudást ezzel többé-kevésbé pótolták; a többinek a tudása többnyire csak sablonszerűségeken merült ki.

A forradalmak utáni időkben az oktatás ügye hatalmas lendületet nyert. Ezt részint a mult mulasztásainak belátása, de részint a trianoni kényszerhelyzet okozta. Ez a lendület kétségkívül nagy haladást jelentett, nem annyira speciálisan csendőrségi szempontból, mint inkább csak általánosságban. Kétségtelenül jobb volt a stagnálásnál, de mert némileg egyoldalú volt, nem hozta meg egészen azt az eredményt, amelyre a csendőrségnek, mint közbiztonsági testületnek elsősorban lett volna szüksége.

A két szélsőség között okvetlenül meg kell és könnyen meg is lehet találni a helyes középutat, amely nemesak minden érdekekkel és igényekkel, hanem a legfőbb tényezővel, az egyéni teljesítőképességgel is számot vet.

Mielőtt a cikkem tulajdonképpeni tárgyára, az oktatásra és a kiképzésre reá térnék, elkerülhetetlennek tartom, hogy egy, ezzel szorosan összefüggő kérdést is érintsek és pedig a *kiegészítés* kérdését.

Njegusban, az erre járó utasok hagyományos pihenőhelyén, a szokásos feketekávé fogad bennünket. Innen kezdve már nem látjuk többé a tengert s az autó egy leírhatatlanul sivár kőtengeren keresztül repít bennünket a volt montenegrói királyság hajdani fővárosáig.

Az alig 3—4000 lelket számláló Cetinje sohasem szolgált valami különös meglepetésekkel. Két-három rendes, tiszta utca, néhány esinos, miniatűr-palotácska, a királyi család tagjainak és az idegen követségeknek a rezidenciái, ez volt minden, ami a tarkabarka, festői nemzeti viseletben pompázó, fegyveres montenegrói típusokon kívül a figyelmet lekötötte. Most ennek vége. Mintha átfestették volna a régi Cetinjét valami piszkos-szürke mázzal. Hiányoznak a régi montenegrói katonaság és királygárda gyönyörű tarka alakjai, az állig felfegyverzett pompás férfiak, az idegen követségek ragyogó fogatai, az elegáns, finom diplomaták, az angol és amerikai turisták, szóval mindaz, ami a Balkán ezen eldugott kis falucskáját régen oly érdekessé és vonzóvá tette. Most úgy néz ki Cetinje, mint egy nagy kaszárnya. Ráhúzták a szerb uniformist. Kopottas, rongyos, agyonfoltozott ruhájú szerb katonák, fehérblúzos szerb tisztek, csendőrök, rendőrök és fináncok mindenfelé. Az egyenruhás tömeg között szemlesütve sompolyognak a hatalmas termetű, cifra ruhákba öltözött, de már fegyvert nem viselő montenegrói férfiak. A valamikor gondosan tisztá szállodák és vendéglők elhanyagolt állapotban. Borzashajú, gondatlan külsejű, vad alakok ülnek körül a piszkosan terített asztalokat. A kép leverő, elszomorító különösen annak, aki Cetinjét még mint a sasok büszke királyságának székhelyét ismerte.

Aki a régi világban járt Montenegróban, annak mindenekelőtt a férfiak imponáló szépsége, büszke járása, finom, arisztokratikus tartása tűnt fel. Minden montenegrói férfin meglátszott annak a tudata, hogy ő valaki, hogy ő független és úr. Csak a teljes szabadság és függetlenség meg egy nagy harcok mult felémelő tudata termelhetett ki olyan gyönyörű férfitípusokat, melyek párját messze földön alig lehetett találni. Nem állíthatom, hogy a rövid szerb uralom egy esapásra megváltoztatta volna őket, de szomorú nézésü-

Hosszabb időre szóló, nagyvonalú és céltudatos oktatási programot csak akkor lehet felállítani, ha a kiképzendő emberanyag minőségével, létszámával, a rendelkezésre álló idővel és a szolgálat nyújtotta lehetőségekkel tisztában vagyunk s ha a kiegészítés ügye nem változó, szilárd alapokon nyugszik.

Csonkamagyarország csendőrségének legénységi létszáma majdnem pontosan ugyanannyi, mint amekkora 1913-ban Nagymagyarországon volt, vagyis a megmaradt területhez viszonyítva az 1913. évinek a háromszorosára emelkedett.

Közismert tény, hogy a csendőrség a háború előtt állandóan létszámhiánnyal küzdött, amely különösen a mezőgazdaságra kedvezőtlen években néha átmenetileg csökkent ugyan, de ezzel szemben egyes esztendőben annyira fokozódott, hogy az örsöket hadseregbeli legénységgel kellett megerősíteni, nehogy a szolgálat teljesen fennakadjon. Illetményjavítások és a legénységnek nyújtott különféle kedvezmények nem jártak a várt eredménnyel; a kiegészítés problémáját ezek dacára is állandóan felszinen kellett tartani.

Ennek a létszámhiánynak két főoka volt: a katonai fegyelem és a korlátolt nőszülési lehetőség. Mindkettő azonban életfeltétele a csendőrségnek.

A hadsereg kiszolgált legénységének minden évben majdnem pontosan csak ugyanaz a százaléka volt hajlandó a továbbszolgálatot vállalni; ezt a százalékot — mint már említettem — csak átmen-

kön, az egész viselkedésükön meglátszik, hogy tudják, miszerint ők itt már nem urak többé, hanem megnyírt szárnyú, kalitkába zárt sasok, kiknek nem a felhők fölött, hanem a porban a helyük.

Montenegrót a szerb testvérek épen olyan bizalmatlansággal és ennek megfelelő vaskézzel kezelik, mint akár a horvátokat vagy szlovéneket. A büszke sasfészek, a Fekete Hegyek azelőtt teljesen hozzáférhetetlen országa, melynek fiai sziklák mögül századokon keresztül fittyet hánytak töröknek, osztráknak, lépement a szerb ígéreteknek, áldozatává esett a délszláv gondolatnak. A montenegróiak most látják csak, hogy ez a délszláv egység a valóságban nem egyéb, mint a türelmetlenül imperialista szerbség egyeduralma az ígéretekkel vagy ökölrel térdrekenyszerített „testvérek” fölött. Nagyon néztek akkor a jó ernagorcok, mikor a „Kraljevina Srba, Hrvata és Slovenaca”, a szerbek, horvátok és szlovének (S. H. S.) királysága a hivatalos címéből kifelejtette őket, de akkor meg már teljesen kijózanodtak, mikor a délszláv testvéreket felszabadító Szerbia a térképről teljesen letörölte azt az államot, mely joggal volt büszke arra, hogy Cetinjében az összes nagyhatalmak külön követségeket tartottak és amelynek királya, Európa legagyafúrta diplomataja, a balkáni koncertben a primbegedüt játszotta. Most Montenegró mint politikai fogalom nem is létezik, még mint szerb provincia sem, mert területét több „veliki županja” (nagy megye) között osztották föl. Így p. o. a cetinjei zsupánsághoz Montenegró déli része, Hercegovina és Dalmácia déli esücskei tartoznak. A határtalanul népszerű és rajongásig szeretett nemzeti király helyett egy szerb hivatalnok, a „veliki župan” (főispán) intézi a kijózanodott, becsapott hegylakók ügyeit, kiknek minden szabadságmozgalma a dolgok mai állása mellett, szerintem teljesen lehetetlen.

Az idegen akaratot maga fölött túrni nem tudó, függetlenséghez szokott montenegróiak a szerb uralom kezdetén nemtetszésüket a legbalkánibb formában nyilvánították; a felkelések napirenden voltak és ezek elnyomása után is még sokáig rablóbandák garázdálkodtak az országban, melyek falvakat, városokat, raktárakat raboltak ki és lemerészkedtek egész a dalmát tengerpartra is. Így a Cattaro melletti Dobrota és Skut-

tileg és csak lényegtelen mértékben emelték fel egyes éveknek különösen a mezőgazdaságban leromlott megélhetési lehetőségei. A továbbsszolgálni öhajító legénység egy része a hadseregnél maradt. A másik része pedig a csendőrséghez jelentkezett. A kiszolgált legénység többi — túlnyomó — része visszatért a polgári életbe vagy pedig polgári állami- és magánszolgálatban helyezkedett el, részint, mert a megélhetése a polgári életben már biztosítva volt, részint és főképpen pedig azért, mert a katonai vagy csendőrségi szolgálattal járó fegyelmet nem szívesen vállalta tovább, mint ameddig arra kötelezve volt.

Lehet, hogy ha csendőrség *lényegesen* jobb megélhetést tudott volna a legénységnek biztosítani, mint bármelyik más hasonló polgári pálya, talán a csendőr jelentkezők száma is növekedett volna, de csak talán, mert hiszen a fő ok, a katonai fegyelem továbbra is fennmaradt volna s lényegesen ellensúlyozta volna a magasabb zsold vonzóerejét. A nőülési tilalom felfüggesztése nem annyira a jelentkezők számát szaporította volna, mint inkább az idősebb legénységet tartotta meg a szolgálattal; ebből viszont a csendőrségnek nem lett volna haszna, mert a túlsok nő csendőr — a sokkal nagyobb finánciális tehertől eltekintve — a szolgálat érdekeivel ellenkezett.

Ilyenformán önként felvetődik a kérdés, hogy ha Nagymagyarország a maga tizenötmilliónyi lakossága és korlátlanul sorozott hatalmas had-

juri községekre nem egyszer ütöttek rá a magukat komitácsiknak nevező montenegrói banditák. Különösen a szerb csendőrökre és az azelőtt hírből sem ismert fináncokra vadásztak és ezekben a harcokban a Dél-dalmáciából a szerbek által Montenegróba felvezényelt régi osztrák csendőrség javarésze meg is semmisült. A montenegrói példa nyomán a bandák Boszniában és Hercegovinában is felütötték a fejüket s többek között egyszer az is megtörtént, hogy a mostani szarajevói szerb parancsnok tábarnok autóját Boszniában az országúton támadta meg egy banda, a tábarnokot és segédtsíztjét a szó legteljesebb értelmében meztelenre vetkőztette és úgy engedte tovább utazni Szarajevó felé.

Ezeknek a balkáni idilleknek az új területekre, így Montenegróba is behozott, a komitácsi-harcokban megédzett, irgalmat nem ismerő szerb csendőrség hallatlan brutalitással folytatott valóságos hadjáratlalt vetett véget. Miután a lakosság a felkelőket, vagy ha úgy tetszik, banditákat, mindenütt támogatta, élelmezésüket, felszerelésük pótlását lehetővé tette s őket el is rejtette, a szerb csendőrség irgalmatlanul, még a Balkánon is példátlan brutalitással járt el a lakossággal szemben s sokszor egész falvak lakosságát elfogta és internálta a cetinjei, ipeki és podgoricai börtönökben, házesoportokat perzselt fel és pusztított el mindent és mindenkit, aki vagy ami szerinte a pacifikáció nagy művének útjában állott. A hatás nem is maradt el; ma csend uralkodik Montenegróban, a halál, a temető csendje s ha a parázs alól fellángol is valami imitt-amott, ez már csak elszigetelt jelenség, amelyből nem szabad azt a következtetést levonni, hogy Montenegróban egy lázadás a mai viszonyok között lehetséges vagy eredményes lehetne, ez annál kevésbé, mert a jugoszláv-olasz feszültség és az albániai háború veszélye miatt a szerbek montenegrói testvéreiknek nagyon is a körmükre néznek mindenütt.

A csendőrség úgy az emberanyagot, mint a felszerelést és ellátást tekintve, elsőrangúnak mondható. Gyönyörű, válogatott legények. Egyenruhájuk és felszerelésük, melynek karbantartására átalányt kapnak, feltűnően tiszta, rendes és csinos. Ellátásuk kitűnő, fizetésük szintén sokkal magasabb, mint p. o. az Ószer-

serege mellett nem volt képes egy 12.000 főnyi csendőrség létszámhiányát pótolni, vajjon képes lesz-e erre a nyolcmillió Csonkaország a zsoldos hadsereg rendszere mellett?

A tapasztalat máris kezdi beigazolni, hogy nem. A forradalmak utáni idők abnormális gazdasági viszonyai a csendőrség létszámát ideiglenesen megduzzasztották ugyan, de amilyen mértékben a magángazdaság konszolidálódik és mindig több és több embernek tud megélhetést biztosítani, ugyanolyan mértékben fogja évről-évre a jelentkezők számát apasztani, sőt a meglevő létszámból is kivonni azokat, akik a testületben nem életpályát, hanem csak pillanatnyi megélhetést kerestek. És nem szabad elfelednünk azt sem, hogy amíg békében a csendőrség a jelentkezők toborzásában egyedül állott, addig ma az állami rendőrségben, a vámőrségben és a folyamőrségben erős versenytársakra talált.

Okvetlenül számolnunk kell azzal, hogy a ma már kétségtelenül mutatkozó létszámhiány évről-évre fokozódni fog s hogy a jelenlegi viszonyok és kiegészítési rendszer mellett a csendőrség létszáma a rendszeresített létszámnak talán a felére is le fog apadni. Ezt pedig nem szabad bevárni, hanem idejében gondoskodni kell arról, hogy a létszámapadás ne érje a testületet készületlenül.

Az orvoslásnak egyik módja kétségtelenül az volna, hogy a csendőr legénység illetménye minden más állami alkalmazott illetményétől függetlenül

biában vagy Horvátországban szolgáló csendőröké, mert azok, akik Macedóniában vagy Montenegróban teljesítenek szolgálatot, fizetésükön kívül még magas pótdíjakat is kapnak. Tekintélyük határtalan, hasonlíthatatlanul nagyobb, mint a toprongyos és rosszul táplált katonaságé.

Van azonban a szerbnek még egy másik igen jó eszköze is, melyet a montenegróiakkal, különösen pedig az u. n. intelligenciával szemben a jelek szerint sikerrel alkalmaz. Ez a megvesztegetésnek, lekenyerezésnek egy neme, mellyel szemben a különben is teljesen kiszolgáltattott büszke montenegrói nem látszik érzéketlennek. A szerb kormány ugyanis a volt montenegrói hadsereg tisztjeit és katonáit tömegesen nyugdíjazta. A montenegrói harcos, akinek Nikita idejében eszébe sem jutott soha, hogy neki a saját királya vagy koduskormányára részéről nyugdíj, rokkantellátás vagy bárminemű anyagi ellenszolgáltatás járhatna, most egyszerre szerb nyugdíjat élvez, amit tőle a legcsékélyebb gyanus viselkedés esetén azonnal elvonnak. Az igénytelen kecskepásztornak persze jól esik a nyugdíj és hallgat. A katonáknak a tőlünk elfoglalt Bácskában és Bánátban osztottak ki földeket. De a zord hegyeikhez szívósan ragaszkodó montenegróiak túlnyomó részének eszéágába sem jut oda kivándorolni, hanem földjét bérbeadja és a bérösszegeből gondtalanul megél és — hallgat. A recept fényesen bevált, ma a fél Montenegró szerb nyugdíjas vagy bánáti kisbirtokos s kétszer is meggondolja, hogy kilátástalannak látszó kalandokba bocsátkozzék. Most már kezdik a montenegróiakat a hivatalokban is megtúrni, sőt a csendőrséghez is felveszik őket, de nagyon vigyáznak rájuk.

A legnyakasabb elem vagy kipusztult, vagy elszökött Olaszországba és Albániába. Az Itáliában élő montenegrói emigráció politikai befolyását és a rendelkezésre álló eszközöket rajta és az olaszokon kívül senki sem ismeri, de ahogy a helyzetet itt a helyszínén meg lehet ítélni, nagy könnyelműség volna egy esetleges montenegrói felkeléshez túlzott reményeket fűzni, annál kevésbé, mert egy albánai olasz-jugoszláv fegyveres összecsapás esetén a szerb hadsereg egyik bázisa éppen Montenegró lesz és a katonasággal megrakott fekete hegyek között a felkelésre hajlamos elemek a jelek szerint még lélekezethez sem fognak jutni.

Képek a Szent István-napi körmenetről: Szent István király szobra. (Plávenszky főhdn. felv.)

állapíttassék meg s külön honorálja azt a kétségtelesenül nagyobb követelményt, amelyet a csendőr legénységgel szemben mindenféle más hasonló állami alkalmazottal szemben támasztani kell. Ennek bővebb megindokolása túlhaladná cikkem kereteit, de tudom, hogy nem is szükséges, annyira közismert. Ismétlem azonban, hogy végleges megoldást ez sem jelentene. A végleges, radikális és feltétlenül célravezető megoldást én a sorozási rendszernek a csendőrségnél való meghonosításában látnám.

Szinte látom az elszörnyüködést, hogy mai trianoni állapotunkban le mertem írni a szót, hogy „sorozás”. Pedig egészen nyugodtan írtam le és még csak meg sem sértettem vele a békeszerződést. A békeszerződés egyelőre csak azt tiltja, hogy sorozzunk, de azt nem, hogy beszéljünk róla. Igaz, hogy beszélni is nehéz csendőrségi sorozásról akkor, amikor a békeszerződés azt egyelőre még a honvédségnél is betiltotta. De tisztában vagyok azzal, hogy a békeszerződés nem örökéletű; amit ma még nem tehetünk meg, azt holnap vagy holnapután talán már megtehetjük. És még ha jelenlegi megkötöttségünkkel hosszabb időn át is számolnunk kellene, akkor sem tartanék teljesen kilátástalannak egy olyan kísérletet, amely a sorozási tilalomnak legalább a csendőrségre vonatkozó feloldását próbálná az illetékes nagyhatalmaknál elérni. Okunk és érvünk bőven van hozzá, egyedül csak belátásra és jóakaratra lenne még szükségünk.

A csendőrség 11.400 főnyi legénységi létszámából körülbelül 2000 főre tehető az a létszám, amelynek különleges alkalmazása folytán feltétlenül hivatásos legénységből kell állania. (Szakasz- és őrsparancsnokok, segédoktatók, nyomozószakaszok, irodai segéd munkások.) A megmaradó 9400 fő alkotná az őrsök létszámát. (A csendőriskolákra a segédoktatókon kívül külön legénységi létszámot nem számítok, mert azt úgyis az őrsokról kell esetenként bevezényelni.) Nagyjában tehát ennek a 9400 főnek a fele, vagyis 4700 fő járőrvezető, a másik fele pedig másodcsendőr kell, hogy legyen. Miután azonban az idősebb legénység részint tanfolyamokon, részint pedig személyi okokból rendszerint többet van távol az őrsről, mint a fiatal, biztonság okáért a járőrvezetők létszámára 5000 főt, a másodcsendőrökére pedig 4400 főt számítok.

Azt hiszem, hogy másodcsendőrök gyanánt egészen jól lehetne sorozott legénységet is alkalmazni.

Erre már, mint említettem, a háború előtt, de főleg a háború alatt bőven volt precedens. Igaz, hogy csak szükségből, de ez nem zárja ki azt, hogy szükségintézkedésekből is levonjuk a kinálkozó tapasztalatokat. A háború előtt a hadseregtől vezényelt és egyáltalán semmiféle csendőrségi kiképzésben nem részesült közöshadseregbeli legénység már egy-két hónap múlva használható járőrtársnak bizonyult. A háború alatti népfelkelő legénység egy része szintén jól bevált; a túlnyomó rész nem,

de csak azért, mert az anyagot egyáltalán nem válogatták meg. Idős, törődött, hiányos katonai képzettségű, családos emberek voltak, legtöbbször a magaszülőfalujában vagy annak közvetlen közelében teljesített szolgálatot, ezektől sokat nem is lehetett várni. Kiválogatott, jól kiképzett fiatal legénységgel egészen bizonyosan sokkal kedvezőbb tapasztalatokat lehetett volna szerezni.

Nagyon természetes, hogy a sorozott legénységet is alaposan meg kellene válogatni, annál is inkább, mert valószínű, hogy a hivatásos legénység pótlása is túlnyomó részben közülök kerülne ki. Elsősorban az önként jelentkezőket kellene figyelembe venni s csak, ha ezek létszáma nem volna elegendő, kellene a hiányt kényszer útján sorozottakkal kiegészíteni. Magam is ismertem sok olyan öreg altisztet, akit a régi osztrák csendőrséghez kényszer útján soroztak s mégis negyven évig szolgált a testületben.

Hogy pl. fontosabb nyomozásoknál a járőr mindkét tagja hivatásos csendőr legyen, az szükséges és indokolt s erre meg volna a lehetőség akkor is, ha az őrs állományának csak a fele volna hivatásos csendőr, mert az ilyen eset a legtöbb őrsön nem mindennapos. De már, hogy minden rendez portyázó járőr is két hivatásos csendőrből álljon, az egy kissé talán luxus is, amit jó fenntartani, ha lehet, de amiről esetleg le is mondhatunk, ha a körülmények reájkényszerítenek.

A sorozásra kerülő legénység közül a csendőrségi szolgálatra alkalmasakat az őrsparancsnokok javaslata alapján a szárnyparancsnokok választanák ki; ők ejtették meg a puhatolást az önként jelentkezők után és jelen lennének a sorozásnál is. Általános védkötelezettség esetén az a körülmény, hogy valaki nemcsak békében, de háborúban is a csendőrségnél szolgálhat, kedvezmény lenne, ezért a szolgálati időt a valószínű általános honvédségi szolgálati időnél hosszabb időben, legalább három évben lehetne megállapítani. Az évi ujoncszükséglet így mindössze kb. 1500 fő lenne, vagyis igazán minimális. Azok, akik a három év letelte után továbbszolgálatra jelentkeznének, a csendőrség végleges állományába kerülnének, a többiek a csendőrségnek úgy békében, mint háború esetén behívható tartalékát képeznék. Hogy egy ilyen kiválogatott, feltétlenül megbízható és bármikor rendelkezésre álló karhatalmi tartalék a közbiztonság szempontjából milyen előnyt jelent, azt feleslegesnek találom külön fejtegetni, csak annyit kívánok kiemelni, hogy ennek révén a csendőrség képes lenne az ország rendjét és közbiztonságát bármilyen viszonyok és körülmények között is minden segítség nélkül egymagában biztosítani. Minden őrs körletében volna átlag 8—10 ilyen tartalékos pótcsendőr, akik — még tényleges szolgálatuk alatt ügyesen megszervezve és kioktatva — az őrsparancsnoknak polgári életükben is igen jó szolgálatokat teljesíthetnének. 8—10 feltétlenül megbízható és kiképzett bizalmi egyén az őrs számára megbecsülhetetlen lenne.

Természetes, hogy a csendőrség tartalékának minden körülmények között a csendőrségnél kellene maradnia és semmiféle indokból nem volna szabad azt más célokra elvonni, mert különben kár lenne minden fáradságért.

A sorozott legénység természetesen ugyanazt

az illetményt kapná, mint a honvédség legénysége; az így előálló nagy megtakarítást a hivatásos legénység illetményeinek emelésére lehetne fordítani.

A sorozási rendszernek meg volna az a felbecsülhetetlen előnye is, hogy a csendőrség az első naptól kezdve maga képezné ki a saját legénységét nemcsak csendőrileg, hanem katonailag is.

A hadseregtől átvett legénység már a háború előtt is csak részben felelt meg a csendőrség igényeinek. A csendőrség szempontjából katonailag csak azok a próbacsendőrök voltak tökéletesen kiképezve, akik a gyalogságnál szolgáltak. A lovaság, tüzérség, a műszaki, egészségügyi, vonat-, élelmezési stb. csapatok legénységének gyalogsági kiképzése már hiányos volt, mert ezeknél a csapatoknál a fősúlyt természetesen nem a gyalogsági, hanem a speciális kiképzésre fektették. Ha most még ezekhez hozzászámítjuk a póttartalékosokat is, bátran állíthatjuk, hogy a csendőr jelentkezőknek átlag csak a fele volt katonailag tökéletesen kiképzett gyalogcsendőr, a másik fele hiányos katonai képzettséggel rendelkezett s azt a csendőrségnél már nem volt alkalma pótolni. Ez bizony némely csendőrön még évek múlva is meglátszott.

A jövő hadseregnek még több és még jobban kiképzett specialistára lesz szüksége, mint volt a háború előtt és mert ezzel szemben a szolgálati idő valószínűen rövidebb lesz, a specialisták gyalogsági kiképzésére még kevesebb időt lehet majd fordítani, mint eddig. Már pedig a bármilyen kitűnően kiképzett tüzért, fényszóróost, hidászt, árkászt, vonatkatonát stb. a csendőrségnek szinte ujonnan kell kiképeznie gyalogossá, mert a maguk kiképzési ágazatában nálunk nem lehet őket alkalmazni.

Nagy előnyt jelentene a csendőrség szempontjából az is, hogy az ujoncokat már katonai kiképzésük alatt is csendőrségi szellemben lehetne nevelni, amire a honvédség egész természetesen nem fektethet súlyt.

Felmerülhet a kérdés, hogy vajjon a honvédség érdekeit nem sértené-e, ha a csendőrség külön sorozna és ha a maga kontingensét a tartalékban is megtartaná? Azt hiszem, hogy nem.

A csendőrségnek pótlásra mindenképpen szüksége van. Ha ezt a pótlást nem kapja meg kiképzetlen ujoncokban, akkor azt a hadseregnek már kiképzett tartalékából kénytelen elvonni. Vagyis a helyzet csak annyiban változik, hogy a csendőrség számára szükséges pótlást a honvédségnek kell a maga kontingens rovására kiképeznie és kiképezve leadnia. A honvédség szempontjából tehát kárba veszne a csendőrségnek átadott ember is, meg a kiképzésére fordított idő is, míg, ha a csendőrség részére a törvény külön ujoncjutalékot állapítana meg, az bizonyára a honvédség jutalékán felül történe, vagyis a honvédséget — hogy úgy mondjam — nem rövidítené meg.

Igaz, hogy a csendőrség kénytelen volna a maga számára a legkiválóbb legénységi anyagot kiválogatni. De nem ugyanezt teszi-e akkor is, ha a honvédség tartalékából toboroz? Itt tehát legfeljebb arról az évenként csak néhány száz emberről van szó, aki nem jelentkezne csendőrségi szolgálatra, ha nem soroznák. Ez a honvédségre nézve, annak nagy arányai mellett, valóban olyan mini-

Képek a Szent István-napi körmenetről: A körmenet elindul a királyi palotából.

mális áldozatot jelentene, amelyet a közbiztonság érdekeivel könnyen meg lehetne indokolni, elvégre az ország közbiztonsága nem csak a csendőrség belügye, különösen háborúban nem. És azután: a magyar nép olyan kiváló katonanyag, hogy egy-néhány száz kiválogatott ember elvonását a honvédség igazán nem érzi meg; marad még elég kiváló ember a számára is, akit éppen olyan nyugodtan ki lehetne válogatni.

Az, hogy a csendőrség tartalékosokat is elvonna a honvédségtől (10 évfolyamot 1000 emberével számítva, 10.000 ember) mindössze annyit jelentene, hogy háború esetén a csendőrség öreg népfelkelők helyett kiválogatott, közbiztonsági szolgálatra valóban alkalmas legénységet kapna. Erre csak annyit mondhatok, hogy ha ez a lefolyt háborúban is így lett volna, aligha lett volna forradalom.

Igaz, hogy a sorozott legénység kiképzése nagy terhet jelentene a csendőrség számára, ez azonban teljesen mellékes szempont. A kérdés egyedül csak az, hogy vajjon a közbiztonságnak és a testületnek haszna volna-e belőle vagy sem. Ha igen, úgy a nagyobb terhet is szó nélkül kötelesek vagyunk vállalni.

Nagyon nagy vonásokban így képzelném el a csendőrség kiegészítését. Nem célo, hogy ennél a témánál hosszabb ideig időzzem, az elmondottakra is csak azért volt szükségem, hogy az ezutániakat megindokoljam.

Mielőtt tovább mennék, ki kell térnem még a legénység kiképzése szempontjából legfontosabb szerveinkre, a csendőriskolákra is, mint amelyek egyedül hivatottak arra, hogy a legénységet kiképezzék.

A csendőriskolákat félig-meddig szintén a szükség hozta létre. A forradalmak után erősen lepadt és hadseregbeli legénységgel csak ideiglenesen kiegészített legénységi létszámot Trianon után olyan rövid idő alatt kellett pótolni, hogy a nagyszámú próbaesendőr és ujonc kiképzésére kerületenkint egy-két tanosztály semmi esetre sem lett volna elegendő annál kevésbé, miután katonailag is kiképzetlen legénység felvételével az addigi hat havi kiképzési idő másfél évre emelkedett. De szükség volt ezenkívül arra is, hogy minden osztály székhelyén karhatalmi célokra zárt alakulatok is rendelkezésre álljanak, amelyek szükség esetén minél gyorsabban a helyszínen lehetnek.

A csendőriskolák minden tekintetben az osztályparancsnokságoknak rendeltettek alá, mert eredetileg az volt a hivatásuk, hogy mindenik a maga osztálya számára képezze ki a próbaesendőröket és az ujoncokat, illetve, hogy a maga osztálya legénységét részesítse továbbképzésben. Természetes tehát, hogy az osztályparancsnoknak teljes befolyást kellett biztosítani abban, hogy a maga legénységének kiképzését vagy továbbképzését irányítsa és ellenőrizze.

Az első egy-két évben, amíg minden osztály-

nak olyan nagy volt a létszámbiánya, hogy a maga iskoláját egymagában is foglalkoztatni tudta, ez az elv többé-kevésbé érvényesült is. De minél inkább csökkent a létszámbiány, annál inkább nyilvánvalóvá vált, hogy egy osztály a maga iskoláját csak úgy tudná foglalkoztatni, ha azzal egyidőben ujoncokat és próbacsendőröket is képezetne s ha az iskola emellett az örsbeli legénység ismétlőtanfolyamait is ellátná, mert egy osztály állományában az egyes kategóriákból 10—15 embernél több nem állott kiképzési célokra rendelkezésre. Erre viszont az iskolák nem voltak képesek, mert sem helyiségük, sem oktatószemélyzetük nem volt ahhoz, hogy egyszerre háromféle tanfolyamot tartsanak, de idő- és energiapazarlás is lett volna minden 10—15 ember számára külön-külön tanfolyamot tartani. A feladatokat tehát az iskolák között meg kellett osztani: az egyik csak ujoncokat és próbacsendőröket kapott, a másik csak ismétlősöket, tiszthelyetteseket, altiszteket stb.

Természetes, hogy ezzel azután az osztályok szempontjából az iskolák helyi jellege is megszűnt, az iskola most már nem egy osztály kiképzési érdekeit, hanem az egész testület általános kiképzését szolgálja, mert legénysége nemcsak különböző osztályok, hanem még különböző kerületek legénységéből is kerül össze.

Ennek a rendszernek kétségtelen előnye, hogy a teljes egyöntetűséget jobban biztosítja, mint az osztályonként önállósított kiképzés, de csak akkor, ha az iskolák felügyelete és a kiképzés menetének ellenőrzése minél kevesebb kézben összpontosul. A legénység összekeveredése folytán az iskolák inkább kerületi jellegűekké, a kerületi parancsnokság kiképzési szervévé váltak, aminthogy a gyakorlatban is azokkal túlnyomó részben nem az osztály-, hanem a kerületi parancsnokságok rendelkeznek.

Az elmondottak alapján tehát most már logikus volna a csendőriskolákat az osztályparancsnokságok helyett az amúgyis fennálló helyzetnek megfelelően közvetlenül a kerületi parancsnokságoknak alárendelni. Miután pedig a kerületi parancsnokság a jelenlegi szervezetében az iskolák közvetlen vezetését és felügyeletét nem tudná ellátni, mert erre a célra külön tiszttel nem rendelkeznek, az egy kerület területén levő iskolákat egy törzstiszti parancsnoksága alatt egy, a kerületi parancsnokságnak közvetlenül alárendelt alakulatba, mondjuk tanosztályba lehetne összevonni, jobban mondva a jelenlegi csendőriskolák helyett minden kerületi parancsnokság székhelyén egy-egy tanosztályt felállítani 4—4 alosztállyal.

Azt hiszem, hogy egy ilyen változás az osztályok szempontjából sem volna kedvezőtlen, hiszen a csendőriskolák — mint már említettem — jelenleg is inkább csak adminisztratív teherterítőt jelentenek anélkül, hogy az osztályparancsnok az iskolákkal szemben azok ellenőrzésén kívül valóban önálló intézkedési joggal bírna, vagy hogy azoknak a maga alakulata szempontjából különös hasznát venné. De egyébként is, az osztályparancsnok a maga ezer egyéb gondja-dolga, szemléi stb. mellett fizikailag képtelen a maga iskolájára — különösen, ha az még az állomáshelyén kívül is fekszik — olyan figyelmet fordítani, mint amilyet az a tanosztályparancsnok tudna, akinek az iskolák parancsnoklásán, ellenőrzésén és a kiképzés meneté-

nek irányításán kívül egyéb dolga nem lenne. Hogy a kerületi parancsnoknak is könnyebb lenne minden kiképzési ügyben egy parancsnokkal és szóbelileg, mint négyel és írásban érintkezni, azt úgy hiszem, nem kell bővebben bizonyítanom.

Az iskoláknak kerületenként egy-egy közös parancsnokság alá való összevonásával megfontolás tárgyává lehet tenni azt is, hogy vajjon azoknak jelenlegi decentralizált elhelyezését célszerű-e továbbra is fenntartani és nem volna-e előnyösebb azokat nemcsak alárendeltség tekintetében, hanem tényleg is a kerületi parancsnokságok székhelyein centralizálni?

A tanosztályparancsnok csak úgy lesz képes a maga igazi hivatásának száz százalékig megfelelni, ha alárendelt iskoláival bármikor akadálytalanul érintkezhetik. Arra, hogy a tanosztályparancsnokokkal egy újabb irodai állást kreáljunk, amely csak az ügymenetet komplikálná és lassítaná s az írásbeli munkát szaporítaná, igazán nincsen szükség. Még ha a tanosztályparancsnok részére korlátlan kiszállási és szemlejog biztosítatnék is az iskolák felett, akkor sem lehetne olyan intenzív, közvetlen és állandó befolyása azokra s nem bírhatna olyan áttekintéssel, mintha minden iskola minden nap a szeme előtt lenne s azok működését úgyszólván lépésről lépésre figyelemmel kísérhetné. A sok kiszállás fárasztó, költséges, körülményes, de a kiképzés menetére is zavaróan hatna, ha a parancsnok minden megjelenésének szemleszerű külsőségek között kellene lefolynia. A decentralizált elhelyezés mellett az egész tanosztályparancsnokságnak nem sok gyakorlati haszna lenne, mert a tanosztályparancsnok tulajdonképpen nem lenne egyéb, mint a kerületi parancsnoknak egy, némi önálló hatáskörrel és szemlejoggal is felruházott referense.

Ezzel szemben nemcsak a tanosztályparancsnokok, hanem és főleg az iskolák szempontjából összehasonlíthatatlanul előnyösebb lenne, ha valamennyi iskola a kerületi parancsnokság székhelyén, de legalább is egy állomáson lenne elhelyezve. Ma a kincstár a csendőriskolák külön-külön elhelyezése miatt horribilis bérösszegeket fizet s az elhelyezés mégis csak kevés helyen felel meg a kívánalmaknak. Azért a bérösszegért, amit a kincstár ma négy iskolaépületért fizet, aránytalanul jobb egy olyan épületet lehetne bérelni, amelyben az egész tanosztály sokkal kényelmesebben elférne, nem is beszélve arról, hogy ezeknek a béreknek tíz évi összegéből valóságos hipermodern épületet lehetne építeni. Külön modern tantermekkel, tornateremmel, fürdőszobákkal, központi fűtéssel és nem tudom még mivel. Ezt harminc helyen nem lehet megcsinálni, de hét helyen igen, mert hogy aztán az épület száz vagy négyszáz fő részére épül-e, az már nem négy száz, hanem talán csak kétszáz vagy kétszázötven százalékos költségtöbbletet jelentene.

Együttes elhelyezés mellett az iskolákat taneszközökkel is jobban fel lehetne szerelni, mert mindent a tanosztály kapna s azt aztán valamennyi iskola közösen használhatná. Hogy egy példát említsek: a szemléltető oktatáshoz harminc mozgóképvetítőkészüléket nem lehet beszerezni, de hetet már könnyebben; minden iskola részére lehetetlen könyvtárt venni, a hét tanosztály részére nem lehetetlen; a katonai és csendőrségi kiképzés-

Képek a Szent István-napi körmenetről: Kormányzó Úr Öfőméltósága a körmenetben. Elöl a pápai nuncius halad.

hez szükséges minden segédeszközt könnyebb hét példányban megvenni, mint harmincban: egyszóval azt hiszem, hogy centralizált elhelyezés esetén egy-két év alatt a csendőriskoláknak jelenlegi szegényes, „házilag és költségmentesen“ elkészített felszerelését legalábbis tűrhető felszereléssel lehetne felcserélni. Addig azonban, amíg mindennel harminc külön-külön iskolát kell ellátni, erről aligha lehet szó.

A tanosztályokban jobban ki lehetne az egyes iskolákat (alosztályokat) használni, mint jelenleg. Ma a kiképzés alá kerülő legénység turnusait nem mindig lehet úgy beosztani, hogy minden iskola minden időben és egyenlő mérvben foglalkoztatva legyen. Nem ritka az az eset, hogy amíg az egyik iskola hiányos oktatószemélyzet mellett 60–80 ujonccal kinlódik, addig a másik heteken át üresen áll és nem csinál semmit, mert nincs legénysége. A tanosztályban az nem fordulhatna elő, mert a tanosztályparancsnoknak gondja lenne reá, hogy az időnkint eltolódó megterhelést kiegyenlítsse, legyen a válláról valamit annak, akinek túlsok a dolga s munkát adjon annak, akinek nincsen.

A tanosztályban könnyebb lenne az oktatás és a kiképzés is. Ahhoz pl. hogy az ujoncok csak a csendőrség szempontjából is tökéletes katonai kiképzést nyerjenek, a századkötelék nem mindig elegendő. Az elméleti kiképzés során ma az egy csendőriskolához beosztott két-három tisztnak mindennel foglalkoznia kell; katonai kiképzéssel, büntetőtörvénnyel, Szut.-tal, Csüsz.-szel, halásztörvénnyel, egészségápolási utasítással, történelemmel, számtannal, egyszóval mindennel, amit az iskolában csak oktatni kell. Specializálni egyik

tantárgyat sem tudja, mert nem ér reá. Ezzel szemben a tanosztályokban, ahol tíz-tizenkét oktatótisztnak lenne, nem ütközne nehézségbe, hogy pl. egynehányan csak a katonai kiképzéssel foglalkozzanak, egy másik tisztnak valamennyi iskolában csak a büntetőtörvénykönyvet, a harmadik csak a Szut.-ot stb. tanítsa, egyszóval minden oktatótisztnak módjában állana, hogy csak a maga tárgyával foglalkozzék, abban valóban alapos tájékozottságot s oktatásában alapos gyakorlottságot szerezzen. Hogy egy tárgyat könnyebben és alaposabban lehet oktatni, mint hatot, az természetes. Időnkint azután a tárgyakat cserélni lehetne, nehogy az illető tiszt tudása és gyakorlata túlságosan egyoldalúvá váljék. Ennek az eredménye majd csak egynéhány év múlva mutatkozna, de az aztán valóban eredmény lenne.

A centralizálás ellen legfeljebb karhatalmi szempontból lehetnek aggályok, hogy t. i. az osztályok karhatalmi alakulatai megszűnván, szükség esetén nehezebben és hosszabb idő múltán lesz lehetséges a tanosztálytól karhatalmat kapni, mint jelenleg az osztályparancsnokság székhelyén levő iskolától. Én a magam részéről nem osztom ezt az aggályt. A közbiztonsági viszonyok ma már megnyugtatók, meglepetések nem igen lehetségesek. És ha karhatalomra van szükség, a kerületi és az osztályszékhelyek között ma vonaton legfeljebb 2–3 órás differenciák vannak. Lehet, hogy lesznek olyan helyek, ahova a karhatalom az osztály székhelyéről hamarabb odaér, de ezzel szemben lehet olyan hely is, ahova viszont a kerület székhelyéről tud hamarabb eljutni. És honnan kap ma karhatalmat szükség esetén az az osztályparancsnok, akinek

az iskolája üres vagy éppen negyedik hetes ujoncokat képez ki?

Egyébként nem volna akadály a annak, hogy közbiztonságilag fontos helyeken egy-két iskola kikülönítve is maradjon, a szabály csak az iskolák zömére vonatkozna.

Mindazok, amiket eddig leírtam, a jelenlegi tisztí létszám mellett megoldhatók lennének, létszámemelésre nem volna szükség.

Mindezek után tétélezzük fel most már, hogy a csendőrség az általam fentebb kifejtett módon, sorozás útján nyer kiegészítést és hogy a csendőriskolák tanosztályokba egyesítve a kerületi parancsnokságok székhelyein működnek s vizsgáljuk ezen feltételek mellett a legénységi oktatás és kiképzés kérdését.

A csendőrségi oktatás és kiképzés eredményességének első feltétele, hogy a legénység ne csak fizikailag legyen alkalmas a csendőrségi szolgálatra, hanem szellemileg is. Erre pedig különösen az ujonc legénység alkalmasságának elbírálásánál kell figyelemmel lenni.

Hangsúlyozom, hogy az ujoncok felvételénél nem a tudást, hanem a *szellemi képességet* kell mérni és bírálni. Lehetetlenség egy olyan embernél, aki három vagy négy elemet végzett, azt is ez előtt tíz vagy tizenkét esztendővel, súlyt helyezni arra, hogy mit tud a történelemből, vagy a számtanból s ebből a tudásából következtetni azután a szellemi képességére. Egy egyszerű, az ujonc értelmi fokához mért eset elbeszélése vagy leírása, egy-néhány pernyi beszéd- és értelemgyakorlatszerű beszélgetés sokkal biztosabb képet ad az illető ujonc szellemi képességéről, mint az általános tudás körébe tartozó tantárgyakból való formászerű vizsgáztatás, amelyen több-kevesebb előzetes készülés nélkül még az ujoncnál nagyobb intelligenciával bíró ember is „elbukhatik“.

Az ujoncok szellemi képességének előzetes megállapítására igen alkalmas eljárásnak tartanám az úgynevezett pszichotechnikai képességvizsgálatot.

A pszichotechnikai képességvizsgálat gondolata Amerikában született meg s onnan került át hozzánk. Úgy vagyunk ezzel is, mint minden amerikai szenzációval: vannak, akik tudományos divaticket látnak benne s azért lelkesedéssel üdvözlik, mások viszont, a higadtabbak, egy bizonyos tartózkodással fogadják s nem mondanak véleményt róla addig, amíg az eredményét nem látják. Mindenesetre tény az, hogy Amerikában a háború alatt másfélmillió katonát vizsgáltak meg ezzel a módszerrel, s azóta is nemcsak a hadseregben, hanem az iskolákban, az iparban és az állami szolgálatban is rendszeresen alkalmazzák, amit éppen a praktikus amerikaiak bizonyára nem tennének, ha hasznát nem látnák.

A pszichotechnikai képességvizsgálat tulajdonképpen nem egyéb, mint az egyénnel végzett különféle — többnyire igen egyszerű — kísérletek sorozata, amelyeknek eredményéből azután lélektani alapon az illető szellemi képességeire, különös tehetségére, hajlamára stb. következtetnek. Erre a célra ma már egész komplikált készülékek is állanak rendelkezésre, de ugyanazt meg lehet csinálni minden készülék nélkül is. Így pl. a jelölt kezébe szavakat adnak, amelyeket mondattá kell

összeraknia, mondatokból viszont egy kis történetet kell kihoznia; különböző nagyságú lyukakat azonos nagyságú korongokkal ki kell töltenie, befejezetlen rajzról meg kell mondania, hogy mit akar ábrázolni; szövegben, rajzban mutatkozó észszerűtlenségeket fel kell ismernie, gyors egymásutánban következő mozdulatokat ismételnie kell stb., stb. Aszerint, hogy a jelölt ezeket a feladatokat mennyi idő alatt oldja meg, számszerű osztályozást kap (rendszerint 1-től 5-ig). Miután a feladatok főleg az emlékezetet, felfogást, a gyors gondolkodást, kombinációt, koncentrációt, áttekinthetést és a dolgok lényege iránti érzéket teszik próbára, azok eredményéből is elsősorban ezeknek a tulajdonságoknak a mértékére következtetnek. Nem volna természetesen semmi akadály olyan vizsgálati módszerek alkalmazásának, amelyekkel olyan képességeket is meg lehetne vizsgálni, amelyekre a csendőrnek a maga speciális hivatásában a fent elsoroltakon kívül még szüksége van, pl. a megfigyelőképességet, tanulásának megbízhatóságát, látott vagy halott dolgoknak egyéni felfogástól mentes visszaadását, az idegek reakcióját stb.

A csendőrség szempontjából a pszichotechnikai vizsgálatnak nagy előnye, hogy az egyénnek nem a tudását, hanem a kiképzésre, az oktatásra, vagyis a szellemi fejlesztésre való alkalmasságát állapítja meg, ellentétben pl. az iskolászerű vizsgálatokkal, amely nem annyira a természetadta képességek alapján, mint inkább csak az iskolában megtanultak alapján értékel. A természetadta és a legtöbb emberben fel nem ismert képességek felkutatása lehetővé teszi olyanoknak a szellemi szempontból való elbírálását is, akiknek az iskolai képzettsége hiányos ugyan, de akik alkalmasak arra, hogy a hiányt pótolják.

Igaz, hogy a szellemi képesség egymagában még nem elegendő ahhoz, hogy valaki jó csendőrré legyen; a férfias, az erkölcsi értékeket pedig a legzseniálisabb metódussal vagy készülékkel sem lehet megmérni, mert azokat csak az élet hozza felszínre. Éppen ezért a pszichotechnikai vizsgálat is csak akkor fog bevélni, ha túlsókat vagy lehetetlenséget nem várunk tőle. Annyi kétségtelen, hogy a legénység kiválogatásában nagy segítségünkre lesz.

Németországban a pszichotechnikai képességvizsgálatot az ujoncok felvételénél a rendőrségnél rendszeresen alkalmazzák. (A csendőrségnél nem, mert abba már csak 12 évet kiszolgált altiszteket és rendőröket vesznek fel.) Tavaly októberben pl. a bajor országos rendőrségnél (Landespolizei) 1100 jelentkezőt vizsgáltak meg így s azok közül 526 embert találtak alkalmasnak. Az 526 ember közül 523 az iskolában meg is felelt. Az 523 ujonc közül az ujoncképzés után 263 ember (50.3%) ugyanazt az érdemjegyet kapta, mint a pszichotechnikai vizsgálat alkalmával; 46.4%-nál a különbség egy foknál többet nem tett ki. (Különösen tapasztalható volt az eltolódás az 1. és 3. érdemjegyekből a 2-be, amit főleg az egyéni vagy testi tulajdonságok javára, illetve rovására lehet írni.) A többi kisebb eltérést legtöbbször a jó vagy rossz fizikai alkalmasság, illetve magaviselet okozta.

A kérdés gyakorlati megvalósításának részleteivel már szakemberek lesznek hivatottak foglalkozni.

Képek a Szent István-napi körmenetről: Szentés küldöttsége a bizakalászból font koszorúval.

Nálunk úgy gondolnám a sorozást gyakorlatilag megvalósíthatónak, hogy a szárnyparancsnokok — az őrsparancsnokok javaslatának meghallgatása után — kijelölnék azt a sorozás alá kerülő legénységet, amely csendőrségi szolgálatra önként jelentkezett, illetve amely erre a szolgálatra alkalmasnak látszik. Ha évenként átlag 1500 embert számítunk, akkor kereken 100 szárnyra szárnyankint minden évben 15 ember, őrsönkint tehát 1—2 ember jutna. Minden szárny kétszerannyi embert hozna javaslatba, mint amennyire szükség van, hogy válogatni lehessen.

Az ujoncok megvizsgálása, sorozása és felavatója a csendőrségi sorozóbizottságok (kerületi toborzóbizottságok) feladata lenne, amelyek ebből a célból a honvédségi sorozások előtt az osztályparancsnokságok székhelyére kiszállanának. Az alkalmasakat a bizottság mindjárt felavatná s erről az illetékes honvéd sorozóbizottságot értesítené, az alkalmatlanok pedig később a honvédségi sorozóbizottságok elé állanának. A külön csendőrségi sorozóbizottságra — amelybe egyébként esetleg a honvédség is delegálhatná a maga képviselőjét — azért lenne szükség, mert a csendőrségi sorozás sokkal hosszadalmasabb és körülményesebb lenne, mint a honvédségi s nem volna értelme, hogy a csendőrség néhány embere miatt a honvédségi sorozás menete mindenütt fennakadást szenvedjen.

Az 1500 ujonc fele október 1-én, a másik fele pedig a következő év április 1-én vonulna be a kijelölt tanosztályokhoz. Erre a megosztásra szükség lenne azért, hogy a bevonulás, de különösen a leszerelés ne történjék túlságosan tömegesen, hogy a kiképzés ne egyszerre, hanem turnuszerűen történjék és hogy kiképzett karhatalom mindig rendelkezésre álljon.

A katonai kiképzés ideje egy évben lenne megállapítva, vagyis 1200 gyalog ujoncot és iskolánként (alosztályonként) 75 ujoncot számítva 16 iskolát (alosztályt) felváltva állandóan erre a célra kellene lefoglalni.

Ez alatt az egy év alatt az ujoncok kizáróan gyalogsági kiképzésben részesülnének, minél kevesebb elmélettel. A csendőrségi szaktárgyakból kizáróan csak a Szut. legnélkülözhetetlenebb néhány §-át kellene megtanulniok, semmi egyebet. A katonai kiképzés terjedelmének és irányelveinek a honvédségével lehetően meg kellene egyezniök.

Az egy év leteltével az ujoncok — mondjuk pótesendőrök — az őrsökre kerülnének, ahol a második és a harmadik évben másodsendőri szolgálatot teljesítenének. Nem megfelelőek úgy a kiképzés alatt, mint az őrsökről is, a honvédséghez bármikor visszahelyezhetőek lennének, tényleges szolgálati kötelezettségükbe azonban a honvédség csak a tanosztályban eltöltött egy évet számítaná be. Ezt a visszahelyezési lehetőséget mint kiváló fe-

gyelmezőeszközt is, a már tartalékba helyezettakkal szemben is fenn kellene tartani.

Az örsön azután a pötesendőrök csendőrségi ismereteiket fokozatosan kiegészíthetnék a másod-csendőr számára szükséges mértékig.

(Folytatjuk.)

Amikor a víz halottat hoz.

Írta: dr. KRANTZ DEZSŐ hadbíró őrnagy.

Különösen nyári időben úgyszólván mindennapos, szomorú krónikája a napilapok hasábjainak, hogy itt vagy amott emberi holttestet dobott partra a víz, vagy hogy a vizek hátán való néma vándorlásának a partmenti halász csákyájának kampóvasa szakított véget. Emberi fiúl számára érthetetlen a habok csacsogó beszédje; nem födi fel a nagy titkot: mi történt. Baleset? — véletlen szerencsétlenség? — gondatlanság? — öngyilkosság? vagy éppen gyilkosság? Sok a felmerülő kérdés, de megnyugvástkeltő felelet csak *egy* lehet. Néha ezt könnyen állapíthatjuk meg, — sokszor azonban csak beható és fáradságos nyomozás után adhatjuk meg a felmerült esetre érvényes, igaz feleletet.

Minő széles skálája az eseményeknek ölelkezik a büntetőtörvényekkel a vízben rejtődő halálban!

Lehet a szomorú előzmény gondatlanság, pl. ha felügyelet nélkül hagyott gyermek jár szerencsétlenül. Vagy ha valaki esőtől korhadt pallónak tört deszkájáról zuhan a folyóba s leli halálát. Lehet az előzmény szándékosság s vele járó határozott bűncselekmény, midőn valakit — rendszerint újszülöttet, gyermeket, vagy részeg embert fulasztanak vízbe. Rosszul alkalmazott tréfa is követelt már emberáldozatot, midőn a dévaj fürdőzők egyike erővel víz alá nyomta, lebuktatta másikat s mire elengedte, halott volt. Lehet a vízbekerülés valamely más módon elkövetett gyilkosságnak a palástolója, hogy a meggyilkoltat eltüntesse, vagy nagy raffineriával öngyilkosság látszatával, megtévessze a hatóságokat.

Általános érvényű szabályt nem, — csak irányelveket adhatunk ily esetek nyomozásához, miután az egyébként annyira fontos támasz és kiindulási pont: a hullának az a helyzete, melyben a tettes hátrahagyta — majd mindenkor hiányzik. Mert abban az esetben is, ha valaki *álló vízben* (tóban, mocsárban) lelta halálát, hullája a víz belső áramlása, a levegő mozgása s a vízben élő állatok (halak, rákok) behatása folytán korántsem marad „változatlan” helyzetben. De meg, ha ilyen leltre reábukkanak, ritkán mulasztják el az élesztési kísérleteket, szemben a szárazföldi hullával, melynél ugyanis hamarosan szembe ötlük, ha pl. át van löve a koponyája vagy keresztül van vágva a nyaka. Csak meg kell érintenünk és máris tudjuk, hogy teljesen kihült a test s hogy megszűnt a szív működés. Szóval, az élet hiányát a test helyzetének megváltoztatása nélkül a laikus is egyszerűen konstatálhatja.

Másként a vízi holttesteknél. Sérülések, a szív működés megszűnte, a test kihülése stb. aligha észlelhetők anélkül, hogy a test előbb a vízből ki ne emeltetnék. A kihülést gyakran a víz behatásának vélik tulajdonítani, míg a testen esetlegesen észlelt, könnyű vagy pedig súlyosnak látszó sérülése-

ket véletlenül származottaknak tudják be. Élesztési kísérleteket tesznek hulláknál, melyeknél a rothadás nyilvánvaló jelenségeit az orvos szeme első pillanatra felismerte volna.

Ha egyelőre nincs egyéb támpontunk a nyomozáshoz, pl. folyóvízből kifogott ismeretlen hulláknál, a kérdéses folyó előttünk esetleg ismeretlen vízállási viszonyai iránt kell érdeklődnünk, hogy megtudhassuk, hol kerülhetett körülbelül a test a vízbe, merről sodorhatta az ár s változó vízállású folyóknál vagy patakoknál mikor emelkedett ismét annyira a vízállás, hogy újra hullámhátára vehette. Folyamok és nagyobb folyók egyes helyein, hol az ár, különös hajlatai folytán, az öngyilkosok stb. hulláit partra szokta vetni, jóllehet azok mértföldekkel feljebb kerültek a vízbe, a partmenti lakosok, kik sokat bajlódnak az odasodort hullákkal, az esetről tekintetbe jövő kérdésekre rendszerint tudnak adni felvilágosítást.

Fontos teendője azután a nyomozásnak tüzetes leírást készíteni a hulláról és — ha csak kétségtelen öngyilkossággal és ismert öngyilkossal nem állunk szemben — feljegyezni a ruházaton és testen található, még oly csekély változást, sérülést, a hajzat és fogazat állapotát, a kezek ápolat vagy ápolatlan voltát, a körmök alatti esetleges piszoklerakodást stb. Persze a kezek fenti leírásánál figyelmet kell fordítani arra is, vajjon nem ázott-e le már azokról a hám?

Szükséges ez a gondosság, amikor nem tudjuk még, hogy voltaképpen az esetek melyikével állunk szemben, jóllehet minden elképzelhető sérülés, melyet a vízbe ugrásnál, a vízben való tovasodródásnál s eközbeni akadályokba ütközésnél, esetleg a kihúzásnál vagy később is szenvedett az illető, gyakran vezet a gyilkosság feltevéséhez. Súlyos sérüléseket okozhatnak a testen a jégzajlás, szintúgy malomkerekek, turbinák, hajó-csavarok — lapátke-rekek stb. is. Az oszlásban levő felduzzadt hullá nyakán az inggallér vagy nyakkendő nyomása által okozott helyi elváltozás néha az u. n. akasztási barázda jellegzetességét utánozza és csalóka játékaival könnyen vezethet gyilkosság feltételezésére. A víz sodra révén keletkezett sérülések az esetek többségében azonban annyira jellegzetesek, hogy keletkezésük okát nyilvánvalóvá teszik; így különösen a testnek ruhával nem takart részén, nevezetesen az arcon, főleg a homlokon, az orrháton, továbbá a kezeken, vagyis azokon a testrészekben nyilvánvaló horzsolások, amelyeknél a bőr csontot takar.

A holttestet a vízben élő állatokon kívül, ha partra vetődik, más állatok (kóbor ebek, rókák, patkányok, varjak) is megrongálhatják és okozhatnak rajta elváltozásokat.

A sérülések keletkezése módjának és idejének megállapítása nem mindenkor könnyű. A vízbefutak túlnyomó %-át az öngyilkosok teszik, kik többnyire magasabb helyről, hídról, töltésről stb.-ről ugranak a vízbe, mihez képest testükön a vízbejutás alkalmával rendszeren sérülések keletkeznek. Ritkább a sérülés a fürdés közben, vagy csónakfelborulás következtében történt vízbefutások esetében. Előfordult mégis, hogy az elhalt fejest ugrott s gerincoszlopa a koponya alapját betörte s a ki-tört darab mélyen benyomult az agyba. Mások

Képek a Ludovika Akadémia tisztavató ünnepélyéről: Kormányzó Úr Öféméltósága érkezése. (Schäffer felv.)

viszont uszodában ugorván fejest, nyakesigolyatörést szenvedtek. Maga a folyóvíz súlyosabb sérüléseket csak igen tetemes magasságból való leugrásnál okoz, különösen zsigerek szakadását, ha a test a ráeséskor a vízfelületet laposan éri. Emlékezésül maradjon itt az évek előtt feltűnni vágyásból a Ferenc József-híd turulmadaráról a Dunába ugrott s odaveszett Csipcsala szerencsétlen esete!

Meg kell jegyezni, hogy a vízbefulásnak, mint általában a befulásnak határozott bizonyítójele nincsen. Mégis leginkább nyújt erre bizonyos támpontot a fuldoklás közben az erőltetett lélegzés mellett keletkezett habnak gyakori jelenléte. Közvetett úton a víz bejutását a vízből légzőutak belső falára lerakódott, nagyítóüveggel észlelhető ásványi, valamint növényi és állati szerves anyag-részecskék jelenléte is felismerhetővé teszi.

A külső vizsgálat sem szolgál oly jelenségekkel, amelyek megbízható jelét adnák a vízbefulásnak. Az a különös *hidegség*, melyet állítólag vízbefultaknál észlelni szoktak, nem bizonyít sokat. Minden test ugyanis, bizonyos idő után, átveszi környezetének hőfokát s így a huzamosabb ideig vízben hevert hulla is a vízét. Ha a víz, mint nyáron rendszeren, hidegebb a levegőnél, úgy a test is hidegebb lesz annál. S ha az egyén langymeleg vízbe fulladt be s hullája csak napok múlva jut ki a vízből, akkor az époly langymeleg lesz, mint a víz.

Ugyancsak nem biztos jel a *lúdbőrképződés*, mely bár gyakori a vízbefultaknál, de szintoly gyakori azoknál is, akik hirtelen halállal haltak meg.

A *maceracio*, vagyis a bőrnek a kezeken és lábakon, térdeken és a könyökön való kékes-fehéres elszinesedése, megvastagodása, megráncosodása, majd mindig észlelhető oly hulláknál, amelyek hosszabb ideig áztak a vízben. Ám ez az elváltozás csak *ezt* a körülményt bizonyítja. Ha tehát felmerül a kérdés, vajjon a vízben talált valamely holttest hosszabb ideig volt-e ott, az észlelt maceráció folytán a válasz joggal lehet igenlő, anélkül azonban, hogy a vízbenlétel időtartamát teljes határozottsággal lehetne megállapítani.

Leginkább szól vízbefulási halál mellett, ha a hímvesző, a herezacskó, illetve női mellbimbók erősen *zsugorodott* állapotban találatnak; egyszersmind következtetni engednek arra, hogy az illető élve került a vízbe. De csak következtetésre, nem egyszersmind ténybeli bizonyosságra, amennyiben friss hullákkal végzett kísérletek mutatták, hogy említett jelenségek a halál után is mutatkoznak s ezért csupán annyiban körvonalazhatjuk a tételt, hogy az említett zsugorodások eseteiben a test még élve vagy röviddel a halál beállta után került a vízbe.

Elszáradt (mumifikált) köldökzsinór, mely a vízben *soha* sem puhul fel, arra a következtetésre juttat, hogy a csecsemő, mielőtt a vízbe került volna, több napig élt, mert a rövidesen a szülés után a vízbe vagy nedves földre került köldökzsinór rothadásnak indul, de nem szárad össze.

Mint hogy a vízbefulás — miként láttuk — nem jár mindig azt kétségtelenné tevő változásokkal, az orvosi vizsgálat megejtése mellett a hullán levő sérülésekre, illetőleg a vízbefulástól független

más halálok kutatására is ki kell terjeszkednünk. Nevezetesen, ha oly sérüléseket észlelünk, amelyek rögtön halált okoztak vagy legalább is az elháltat cselekvésre képtelenné tették, nyilvánvalóan fennforog mások bűnös cselekvése, ha nem tudjuk megfejteni a vízbejutás, illetve a vízben létel ideje alatti történéseket. Emberölés eszközéül használnak kell általában tekintenünk a vízbefulasztást újszülöttek, csecsemők valamint mozgásra képtelen, önmagukkal tehetetlen nyomorékok, illetve betegek esetében. A holttest eltüntetésének, az útból való eltakarításának szándékául pedig akkor, ha kosárba gyömöszölt holttestet vagy szétdarabolt emberi testrészeket cipel, illetőleg vet partra a víz.

Természetes, hogy az igazi tényállást kétségbevonhatatlanul megállapítani sokszor nehéz feladat. Am legyen az bárminő, nem teszi feleslegessé a nyomozást az *ellenkező* irányban sem, nevezetesen, hogy öngyilkosságnak vélt esetben nem történt-e talán gyilkosság és véletlen szerencsétlenség feltételezésénél nem játszott-e szerepet valamely idegen mulasztás vagy gondatlanság? Hiszen előfordult, hogy a tettes gyanútlanul betaszította áldozatát és a parton szembetűnő helyen elhelyezte annak öngyilkosságát bejelentő hamis búcsúlevelét. Megtörtént, hogy a tettes a fejre mért tompa ütés által előbb elszédítette a szerencsétlent és csak ezen eszméletlen állapotában dobta a vízbe. Ha a fejét ért ütés nyomát a halottvizsgáltnál megtalálják, mily könnyen alakulhat ki a feltevés, hogy az elhalt akkor szenvedte azt, amikor öngyilkossági szándékából fejjel ugorván a vízbe, a folyómederbe ütődött.

Kihasználhatja a tettes az u. n. *kombinált öngyilkosságok* módozatát is, amelynél nevezetesen az öngyilkosjelölt más módon is biztossá akarja tenni a halált. Így pl., hogy víz fölé hajolva vagy vízbe állva lövéssel vagy másként sebzi meg magát. Ha tehát ilyen „kombinált öngyilkosság” gyanúját vagy látszatát nyújtó eset áll előttünk, az elhalt személyazonosságának megállapítása után különös súlyt kell helyeznünk annak kipuhatólására, vajjon forognak-e fenn körülmények, amelyek az elhaltnál az öngyilkossá válás halálosan komoly, tökéletes elhatározását bizonyossá teszik. Sajátságos tapasztalati tény ugyanis, hogy az öngyilkosok és öngyilkosjelöltek aránylag ritkán választják „az élettel való leszámolásnál” ezt a módot, holott az az önként választott halál sikerét fokozott mérvben juttatná nekik.

A mondottak összefoglalásául szolgáljon mintegy az a több irányban, a gyakorlati nyomozás szempontjából is tanulságos eset, midőn jó néhány évvel ezelőtt egy ausztriai hegyi folyóból egyelőre ismeretlen fiatal parasztleánynak teljesen ruhátlan hulláját fogták ki. Nyár lévén, közelfekvő volt a feltevés, hogy fürdés közben fuladt a folyóba. Dacára ennek, megejtették az orvosi vizsgálatot, amelynél kitűnt, hogy a leány terhességének negyedik hónapjában volt. Ime, az ép oly gyors újabb vélemény: a leány, szegye miatt, öngyilkosságot követett el. De mit jelentsenek a hulla hátának egész hosszúságában s az ülepen feltűnő, egymással párhuzamos haladó, bemetszésre vitális reakciót mutató sötétpiros csíkok? Azt, hogy az elhaltnak még életében oly valamely tárgy felett kellett átsiklania, melynek egymástól egyenlő távol-

ságnyira kiemelkedései vannak. Megmérték és pontosan feljegyezték tehát azokat a csíkokat s a hullát egyelőre temetetlenül hagyták. Majd nyomon követték a folyó partjait felső szakaszában. Rövidesen itt-ott a partmenti cölöpökön és gyökereken női ruhafosztlányokat találtak. Közben a csendőrség agnoszkálta a leányt, kinek ruházatát édesanyja a fosztlányokból ismerte. Tehát a hulla nem fürdés közben és nem meztelenül került a vízbe! Ruházatától a sebes ár s a kiálló parti gyökerek fosztották meg. Cipője az elhaltnak nem volt. Anyjának elbeszéléséből kiderült, hogy a leánynak szeretője volt: egy fiatal cserzősegéd, ki feljebb a víz mellett a telepen lakott. Tovább haladva a víz mentén a cserzőműhelyhez, egyhelyütt fából készült boronaszerű szerkezet nyújtott ágyat a víz folyásának. A főgerendából arasznyira kiemelkedő nyúlványok fölött rohant tova az ár. A mérések igazolták, hogy e nyúlványok közeinek távolsága egyezik a hullán észlelt csíkok méreteivel, tehát a leány feljebb és pedig, mint az orvosszakértői vizsgálat a csíkok alapján már eldöntötte: *élve* jutott a vízbe. A cserzőműhely a leány szeretőjének lakhelye volt. A leányt nem találták odahaza, eltűnt, mióta megtudta, hogy női hullát fogtak ki a folyóból. Megállapították, hogy a leányt két nappal azelőtt rendelte magához s azóta azt senki sem látta élve. A további történet egyszerű: vízbe taszította a leányt, nehogy születendő gyermekéről neki kelljen gondoskodnia s mert más leányt akart feleségül venni.

Ugyanilyen a körültekintő nyomozásnak, pontos megfigyelésnek és következtetésnek befejezőül adott példája még, midőn a vízből kifogott hulla ruházatán észlelt olajfestéknyomok mértföldekkel feljebb egy újonnan mázolt híd karfájához vezettek, melyről az igazságszolgáltatás kezére jutott tettes áldozatát a folyóba taszította.

Követválasztás.

Irta: BÁTI-BERKÓ ISTVÁN ny. ezredes.

Magyarországon mindig nagy esemény volt a követválasztás. Kivette részét abból mindenki és pedig akár mint szavazó, akár mint kortes, néptömeg, verekedő és a követválasztás színjátékához tartozó egyéb szereplő, akár pedig mint a rendfenntartó karhatalom tagja. Szóval a követválasztásnál mindenkinek akadt szerepe.

A karhatalom dolga nem volt mindig könnyű. Harcias vérmérsékletű választókerületben bizony jó néhány sor került az ő közbelépésére, amelyről azután a parlamentben az ellenzék mint „katonai brutalitásról” vagy „csendőri vérengzésről” emlékezett meg, holott nem volt egyéb, mint a mértéken felüli duhajkodásnak és felesleges vérontásnak a megakadályozása.

Olyan követválasztásnál azonban, ahol az emberek politikától viharzó lelkülete nem csapott át véres zavargásokba, a karhatalom szinte kellemes és mulatságos epizódnak tarthatta a nagy eseményt. Nekem csak ilyenekben volt részem.

A háborúelőtti idők egyik legnagyobb szerű követválasztása 1905 januárjában folyt le, melynek végeredményeképen az akkori kormánypárt megbukott. Mindenki érezte, tudta, hogy nagy küzdelem lesz és az egyes választókerületekbe már jóval a választás napja előtt sűrűn kértek katonaságot és csendőrséget. Az országban állomásozó csapatok nem lévén elegendők, még Ausztria területéről is kellett sokat, különösen lovasságot — a követválasztások eme fontos és kedvelt fegyvernemét — behozni.

Képek a Ludovika Akadémia tisztavató ünnepélyéről: Az újonnan felavatott főhadnagykok leteszik az esküt. (Schäffer felv.)

A felvidéki kis város, amelyben akkor mint zászlóaljsegédtiszt szolgáltam, népes, mintegy ötezer szavazóval rendelkező, erősen ellenzéki hangulatú választókerületnek volt székhelye. Az igaz, hogy régebbi választásoknál ott is kiütöttek néhány zápfogat, berepesztettek néhány fület vagy száját és meglékeltek egypár koponyát, a helyzet mindamellett mégsem volt annyira veszélyes, hogy a karhatalmi szolgálat ellátására a mi zászlóaljunk és néhány csendőr ne lett volna elegendő.

A választási elnök azonban sötétnek látta a helyzetet. Az első intézkedés szerint kívülünk még egy dragonyos század volt odarendelve karhatalom gyanánt. Igen ám, de egy reggelen az egyik helybeli revolverűrság nagyszájú szerkesztőjét alaposan képen törölték. A szerkesztő úr azonnal riadót fújt. A választási elnök megijedt és táviratilag kért még egy század lovasságot. Akkor meg az egyik faluban megdobálták a kormánypárti képviselőjelöltet. Erre egy század baka jött. Három nappal a választás előtt a hóban megfürdettek egypár ellenzéki kortest. Újabb lovas század. Így a választás napjáig egész kis hadsereg gyűlt egybe és pedig másfél zászlóaljnyi gyalogság és három század lovasság, mely utóbbiban az összes lovas csapatnemek — huszárok, ulánusok és dragonyosok — képviselve voltak. Ennek a tekintélyes haderőnek végül — hogy Arany János szavaival éljek — negyven csendőrral „adták meg a módját”. Most már igazán nem félhetett a választási elnök.

Az érkező csapatokat parancsnokokkal a vasúti állomáson fogadtuk. Az ulánusok, messze Keletgaliáciából, későn este érkeztek. Az egyik szakaszt a várostól pár kilométerre fekvő nagy uradalmi majorba nekem kellett kvártélyra kikalauzolnom. Dermesztő hideg volt és a hó magasan feküdt. A szakaszparancsnok főhadnagy, előkelő osztrák mágnás család fia, útközben aggodalommal tudakolta tőlem, vajjon lesz-e megfelelő szállás embereinek és lovainak, miután a negyvennyolcórás vasúti utazás alatt nagyon elesigáztak. Aztán meg, vajjon lesz-e ott az ő számára is valami kis zúg, ahol egy kis teát főzhet. Bár tudtam, hogy jó helyre mennek, csak úgy hümmögtem,

hogy remélem, azt hiszem, valószínű stb. A havas és jeges úton csak léptetve haladtunk és bizony egy kis időbe került, amíg a vaksötétben odaértünk.

Az intéző (jó barátom, kedves derék úr, aglegény) fogadott. A főhadnagy boldogan mosolygott, amikor szakaszát a jó meleg, vízvezetékekkel és betonjászolokkal berendezett istállóban látta, ahol a lovak hasig álltak a friss szalmában, a legénység számára pedig meleg takarókkal ellátott pompás fekvőhelyek voltak készítve.

Megkérdezte az intézőt, nem lehetne-e a legénység vacsora-konzervkávéját valahol elkészíttetni. Az elvezette egy nagy konyhába, ahol hatalmas üstökben gőzölgött a pompás illatos gulyás; friss hófehér cipók vártak a vendégekre; feketekávé is főztek vagy egy akót és egy hordócska bor is volt csapraütve.

A fejedelmi gulyásleves inyesiklandozó aromája megcsapta a főhadnagy orrát. El sem tudta képzelni, hogy szakaszát ilyen lakodalommal várják. Megkóstolta a kiváló komedenciát és szerényen kérdezte, kaphatna-e ő is abból a magyar specialitásból. Az intéző azt válaszolta, hogy számára külön készült szerény vacsora, hasonló magyar étel, de uri gyomorba való. Engemet szintén ott fogott vacsorára.

Felmentünk az intézői lakba. Szegény főhadnagy majdnem sírt örömeiben, amikor meglátta a szállásul kijelölt két kényelmes, szép szobából álló lakosztályt, a duruzsoló kályhát, a duzzadó párnákkal vetett pompás ágyat és a hálószobából nyíló — fürdőszobát. Ő azt hitte, hogy valami ócska majorba, dohos, szennyes oduba kerül.

Vacsorához ültünk. Hogy mi volt és mi nem volt a menüben, nem részletezem. Elég az hozzá, hogy bevezetésül az óhajtott magyar specialitásnak, a paprikásnak, a csirkétől kezdve a malac, borju és sertésből készült hasonló inyenceségeken keresztül az ürüppaprikásig, vagy ötféle válfaja egyszerre lett feltálalva.

Főhadnagyunk boldog volt. A dús vacsorához méltó boritalok is fetszettek neki. Amikor már nem bírtunk többet enni és a moeca után kocintgatva füstöltünk, ártatlan blattal azt kérdeztem tőle, hogy hát

nem főz-e magának egy kis teát, amire úgy vágyott idejővet. Oldalbabokszolt.

Mindezeket csak annak illusztrálásául mondom el, hogy a karhatalomba jött bajtársak egész nálunk-időzésük alatt nem győzték dicsérni jó sorukat és az ulánusok és dragonyosok folyton sopánkodtak, hogy miért nem lehetnek ők mindig itt, miért kell nekik Bochniában, illetve Podgoreban, eme tipikusan nyomoruságosan galiciái falvakban, sinylődni.

A választás napján kellő felváltással a karhatalom egyik fele sorfalat állott, járőrözött és a kormánypárti szavazók kocisorait fedezte; a másik fele addig pihent. A mi tisztí étkezdénkben állandóan terített asztal, forralt bor és tea várta a felváltás után meggémberedve érkezőket. Galiciából jött vendégeink nagyokat ittak, de sohasem kocintottak. Ezt a jó magyar szokást — úgy látszik — nem igen ismerték.

De a kordonon didergők sem voltak elhagyatva. Jószivű urihölgyek, a parancsnok engedelmével, végig járták a vonalakat és bőségesen traktálták a hóban topogó tiszteket és legénységet jóféle meleg itallal és egy kis harapnivalóval.

A főtéren, ahol a legnagyobb volt a néptömeg, lovasság húzott sorfalat. Egy falusi rezesbanda megszakadni nem akaró tüdővel állandóan recsegtetett valami melódiát, mely a Kossuth-nóta akart lenni, azonban épen olyan joggal azt is rá lehetett volna fogni, hogy a Snajder Fáni, vagy a Cavaleria rusticana. A nép is folyton a Kossuth-nóta dallamára ordította a kortesnótának nevezett szellemességeket. A dragonyos tisztek kérdezték tőlem, hogy miféle kedvelt melódia, mert mást se hallani, csak azt. Megmondtam, hogy a Kossuth-nóta.

Ah! a híres Kossuth-nóta! A kapitány, aki morva ember lévén a tót nyelvet értette, az egyik tót község negyvennyolcspárti tömegéhez furakodott és meghallgatta. Csodálkozva mondotta azután, hogy hiszen az a híres nóta egyáltalán nem izgató tartalmú. Mert mit hallott?

B Jano hluki fiskál,
Tak vizera, ako mškar.
A ten vizoki H ics,
Na moj dusu, uzs nye ma nyist.
(B János, a süket ügyvéd,
Úgy néz ki, mint egy miskároló.
A hosszú H icsnak meg,
Lelkemre, nines már semmije se.)

Tényleg, ez a nóta nem izgató. Legfeljebb a költészet szempontjából.

Miután a kortesek szünet nélkül osztogattak pörköltcedulát, meg sörcedulát, déltájban a nép már legalább két fokkal hangosabb és türelmetlenebb lett, mint egyébként.

A kordonon átjárni nem volt szabad. Jön egy falusi nagyság, valami jegyzői díjnoféle ifjú, akinek szavazati joga természetesen nem volt; utána ittasságtól bárgyú tekintetű férfiakból és asszonyokból álló csoport és át akartak hatolni a kordonon. Persze nem engedik. A falusi incroyable dulakodni kezd visszanyomják. Erre tajtékzó szájjal üvölti, hogy majd ad ő a katonaságnak. Ebből parlamenti botrányt csinál. Megbuktatja a hadügyminisztert. Ilyesmi a világtörténelemben még elő nem fordult. Ime! a magyar honpolgárokat legszentebb jogaik gyakorlásában megakadályozzák — az osztrákok. És a magyar királyi honvéd bakákra mutatott.

A szavazóhelyiség előtt összegyűlt sokaságot hátrább kellett terelni. A csendőrhadnagy néhány emberével munkához látott. Minden erőszakosság nélkül tolták visszafelé a tömeget. Nem tetszett ez egy öreg atyafinak. Elkezd kiabálni, hogy a kormánypárt így akar többséget szerezni, de ő nem tágít, ő inkább életét áldozza a negyvennyolcas zászlóért.

Épen arra vetődtem. Rászólok az öregre:

— „Ne kajbákozzon, bácsi; hásze’ ugyis nyerünk; megbukik a kormánypárt“.

— „Hát a főhadnagy úr is negyvennyócas?“

— „Persze. Nem látja?“

Azonnal elcsendesült és még ő fáradozott legjobban, hogy a tömeg hátrahúzódjék.

Délután a kordonon álló ulánusokat huszárok váltották fel. A néptömeg harsány éljenzésbe tört ki. Mindenki akart valamivel kedveskedni nekik. Egy

parasztasszony odamegy az egyik főhadnagyhoz és megkérdezi: „Hova valósi vagy, fiam?“ A főhadnagy mosolyogva megmondta. Erre az asszony előveszi keszkenőjét, fogával kibogozza a keszkenő sarkára kötött csomót, onnan kivesz két krajcárt és jószíviuen a főhadnagynak nyújtja: „Ne, vegyé szívtart, oszt fűstőjj“. A főhadnagy szépen megköszönte és eltette. Nevetve beszélte el kapitányának. A kapitány felvilágosította, hogy ő jobban járt, amennyiben szintén egy parasztasszony részéről „cuksziferer úr“-nak szólítottán, egy hatost kapott.

Záróra előtt az egész karhatalom a főtéren összpontosult; csak a dragonyosok voltak általános tartalékul laktanyánkban hagyva. Mint a karhatalom segédtszije, azt az utasítást kaptam, hogy dragonyosékat vendégszeretően lássam el. A legénység a lovakat az udvaron körben vezetgette, a tisztek pedig fáztak. A századnak forró teát és szalonnát osztottam ki, az urakat meg felinvitáltam az étkezdébe. Teáztunk, borozgattunk és azon törtem fejemet, hogy miféle jóval szolgálhatnék nekik, ami tetszésüket megnyerné! Ahá! Pirítóst készítették.

Pár perc múlva óriási halmaz, pompás, zsírtól csöpögő, ropogós pirítós volt az asztalon, mellette néhány cikk fokhagyma. Az urak tényleg nem ismerték ezt az ingyenséget. Megmutattam, hogyan kell hagymával bedörzsölni. Nagyon ízlett nekik. Még meg is ismételtük; a kapitány pedig kért, írnam le noteszébe eme fejedelmi esemege receptjét. Megtettem.

Késő éjjel volt már, amidőn a választás eredményét kihirdették. Az ellenzék óriási többséggel győzött. Mindenki nyugodtan hazaindult; rendzavarás nem történt és a karhatalom is bevonult.

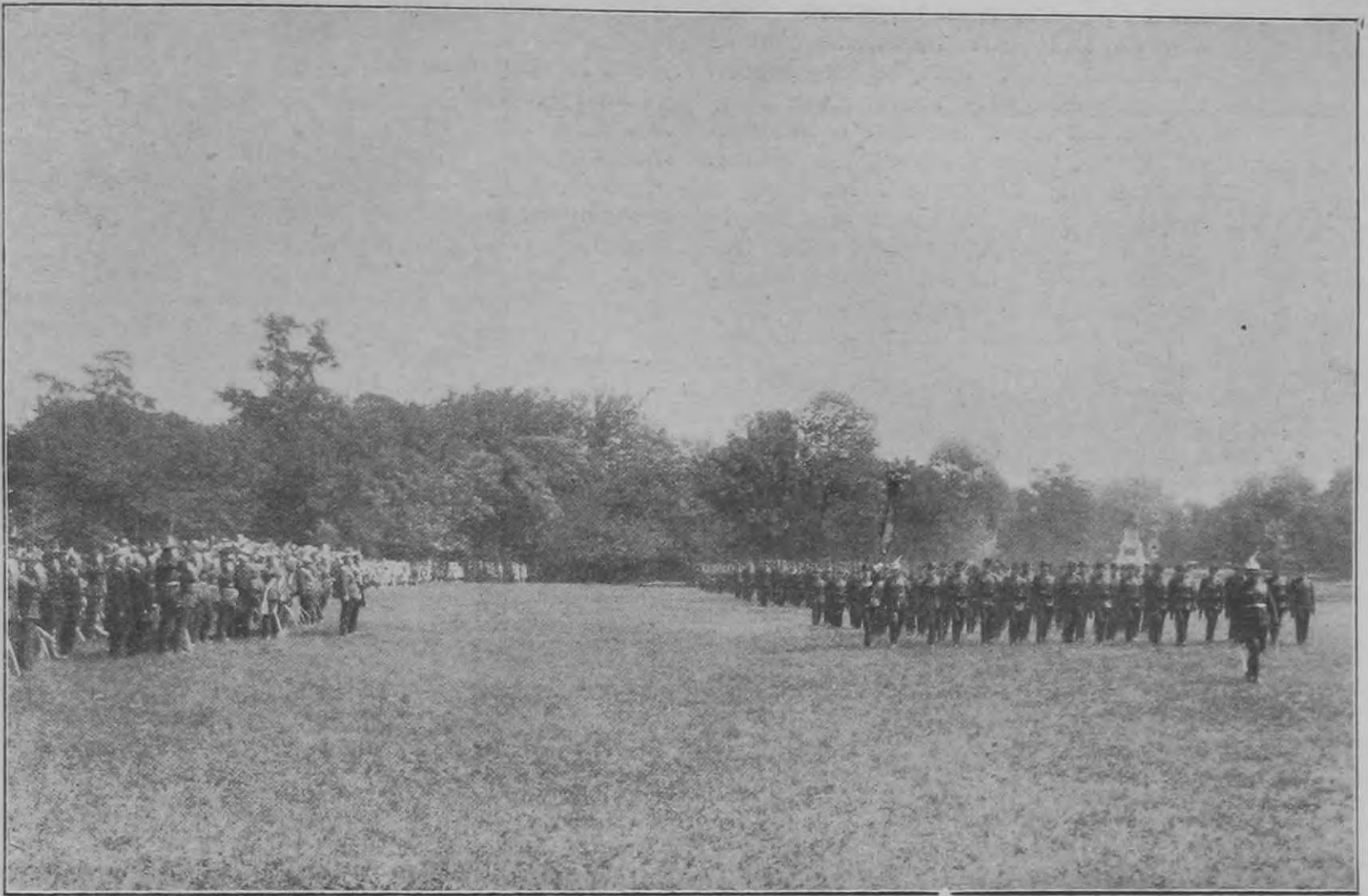
Mikor hazafelé tartottam, messziről a város környékén levő majorokba kvártélyozott és most szállásukra vonuló ulánusok és dragonyosok danája hallatszott. A Kossuth-nóta dallamára ismertem, amelyet a derék morvák és polyákok ugyanazon hamisan fújtak, ahogyan egész napon át reggeltől éjjelig folyton hallották és megtanulták. Csak azt nem tudták, hogy tilos melódiát intonálnak.

Uj ügyviteli szabályzatunkhoz.

Irta: HOROSTSÁK BÉLA százados.

Lépten-nyomon hallatszottak hangok, hogy az örsparancsnokok nem képesek örseikkeléggé intenzíven foglalkozni, nines idejük a legénységet oktatni, nevelni, — amire pedig a mai ujone-rendszer mellett fokozottabban lenne szükség — mert minden idejüket lefoglalja az iroda. A változott viszonyok, megnagyobbodott örslétszám, különböző statisztikai adatok beszerzése, a többszörös átszervezés, tehát tulajdonképeni feladatunktól, a közbiztonsági szolgálattól távoleső teendőik stb. u. i. annyi irodai munkát zudítottak az örsparancsnokra, hogy igazán embernek kellett lennie a talpán, aki a követelményeknek kifogástalanul meg is akart felelni. Miután pedig nálunk a csendőrségnél a szemle az irodai ügymenetnek a legapróbb részleteire is kiterjeszkedő ellenőrzésére igen nagy súlyt helyez, mert az irodában előforduló esetleges hanyagság és mulasztás egykönnyen nem is pótolható, másrészt viszont el nem titkolható s másra át nem hárítható, ezért az örsparancsnokok legnagyobb része szintén az irodáját tartotta fontosabbnak s az oktatásra, gyakorlatozásra hol futotta az időből, hol nem.

Ezek után mind égetőbbé vált a szükség, hogy az örsparancsnokokat tehermentesítsük (nem akarom persze ezzel azt állítani, hogy ügyviteli szabályzatunk átdolgozásának csak ez volt a célja. Volt sok reformálni való ezen kívül is!), még pedig azon a téren, amelyik a legtöbb munkát adta,

Képek a Ludovika Akadémia tisztavató ünnepélyéről: A Ludovika Akadémia zászlóaljának díszmenete. (Schäffer felv.)

dacára, hogy a legkisebb fontosságú, mondhatnám, szükséges rossz, mert egyéb teendőink szükségképeni járuléka az iroda s nem megfordítva. Vagyis az irodai ügymenet volt az a tér, ahol az egyszerűsítés a legkönnyebben s legcélszerűbben volt keresztül vihető, hogy az itt felszabaduló idő a sokkal fontosabb oktatásra, nevelésre és a közbiztonsági szolgálat fokozására legyen fordítható.

Hosszú idő óta azonban — ide s tova már egy éve — hallható volt, hogy a kiadás előtt álló Csüsz. oly gyökeres változtatásokat fog behozni az irodai ügymenetbe, amelyek a tervezett könnyítés és tehermentesítés helyett épen az ellenkező eredményt fogják elérni, vagyis az amúgy is túltengő irodai munka csak fokozódni fog. Részletek is szivárogtak ki s öreg altisztjeink fejesóválva, hitetlenkedve rázogatták a fejüket az „Iratesomók“, „Sommas jelentések“, „Figyelő lapok“, mint új csodabogarak stb. hallatára, az örskörletek eddigi sablonos leportyázási módja eltörlésének emlegetésére s épen a legérdemesebbje hangoztatta kishitüsködve: „Öreg vagyok én már ahhoz, hogy annyi ujat megtanuljak!“

Amint aztán a Csüsz. megjelent s ki is került az örsökre, még nagyobb volt a megrökönyödés. Mindenki minden újítást azonnal s egyszerre akart látni s megérteni s mikor ez nem ment ilyen könnyen, hiányzott a régi Cs—1—A. függelék, amelynek mintáihoz való merev ragaszkodás jellemezte eddigi egész ügymenetünket, rögtön kész volt a kritika: „Jobb s könnyebb volt a régi!“

Hiszem, hogy nem végzek haszontalan munkát, ha e szerény fejtegetésemben igyekszem rámutatni

arra, mennyire nincs igazuk a kishitűeknek s — amit egy szabályzat nem tehet meg — csoportosítva összefoglalom az örsöket érintő fontosabb újításokat, kiemelve azok célját s előnyét az eddigi gyakorlattal szemben. Ezáltal teljes képet óhajtok nyújtani, melyben a részletek egymást kiegészítik s nem úgy, mint a száraz paragrafusokban, ahol a részletek közt elvész, nehezen található fel az egész.

Mindenekelőtt megállapítható, hogy a Csüsz. az értelmes rövidsége törekszik minden téren! A fogalmazás rövidségére két helyen is utal, amennyiben úgy a 6., mint a 48. pont kifejezetten hangsúlyozza, hogy a tartalom, illetve a fogalmazás amellet, hogy világos és határozott, de rövid is legyen! (L. Szut. 462. pontját is!) A 48. pont egyúttal a természetes, egyszerű magyarosságot is követeli, azaz, hogy mindenki úgy írjon, ahogy beszél.

Az előbbire, vagyis a rövidsége azért van szükség, mert a legtöbb bűnügyi feljelentésben — különösen, ha a nyomozás kissé bonyolult is volt — a sok ismétléstől, terjengős leírástól, tanuk vallomásainak nem kellő csoportosításától a lényegét ugyancsak nehezen lehetett kihámozni; a magyarosságra pedig, mert a —tatik, —tetik, —andó, —endő s hasonló hivatalos stílusnak nevezett magyartalanságok fülsértően hangzottak. Kín volt az ilyen fogalmazványt átolvasni! Ugyancsak ezen segít a Csüsz.-szel egyetértésben a Szut.-nak a feljelentésekről szóló 463. pontja is, melynek az áttekintést igen megkönnyítő csoportosításán kívül leglényegesebb rendelkezése, hogy az egybehangzó vallomásokat — legyen az akár a gyanusítotté, vagy

tanuké — együtt kell, illetve lehet tárgyalni. (Nem hiszem, hogy a gyanúsítottakra vonatkozó kell és a tanukra vonatkozó lehet kifejezések közötti különbségen szándékos hangsúly volna; ez csak elírás lehet! Szükségesnek tartottam erre a látszólagos különbségre rámutatni, mert a mi mintákhoz szokott legénységünk még hajlamos arra, hogy a minták utáni kutatásában ne találja meg a lényegget.) Tehát nem az a jó jelentés, amelyik minél terjedelmesebb, hanem, amelyik, ha csak pár sorban is, tömören minden szükséges adatot magában foglal. Az ilyen jelentés világos s amellett munka- és időmegtakarítással jár.

A 75. pont megszünteti azt az eddigi gyakorlatot, hogy az örsön mindent, ami nem maradt eredetben az örs irattárában, másolatba vettek. Ez rengeteg írásbeli munkával járt s célja nem igen volt. Teljesen helyettesíti ezt az eljárást a kivonat készítése, melynek a kiadó hatóság, valamint kelt és szám megjelölése mellett csupán a szöveg rövid lényegét kell tartalmaznia, ahol pedig ez az iktatóból is kivehető, ott a kivonatra sincs szükség.

A szalag alatti előterjesztésnek is (146. pont) az a célja, hogy a fölösleges írást és jelentéseket elkerüljük. Gyakran tapasztaltam, — s volt örsparancsnokaimat alig tudtam róla leszoktatni — hogy bekövetelt okmányokat, beadványokat, pl. „Jelentem, hogy X. Y. okmányait csatoltan előterjesztem“ szövegű fölösleges kísérő jelentéssel küldötték be. Ezt most az idézett 146., valamint a 113. pont határozottan tiltja.

Igen sok dolgot adott az örsökön, hogy minden egyes apró-cseprő ügyben, pl. áthelyezés folytán, vezénylésre, kórházba, szabadságra való útbaindítás, onnan való bevonulás, fenytés megkezdésének vagy letöltésének bejelentésekor külön-külön kellett — ha csak egy-két sorban is — jelentést tenni. A legtöbb időt ezeknél a fejtörőzés, címzés és a fogalmazvány készítése okozta. Ezen sok parancsnokság úgy igyekezett segíteni, hogy nyomtatott űrlapokat tartott, ez azonban drága mulatság volt s emellett a fogalmazvány szerkesztése még sem volt elkerülhető. Mindezen nehézségeket egy csapásra elhárítja a „sommás jelentés“ bevezetése (20. §.), mellyel az előbb említett jelentések célját, a változások tudomásul vételét sokkal egyszerűbben el lehet érni.

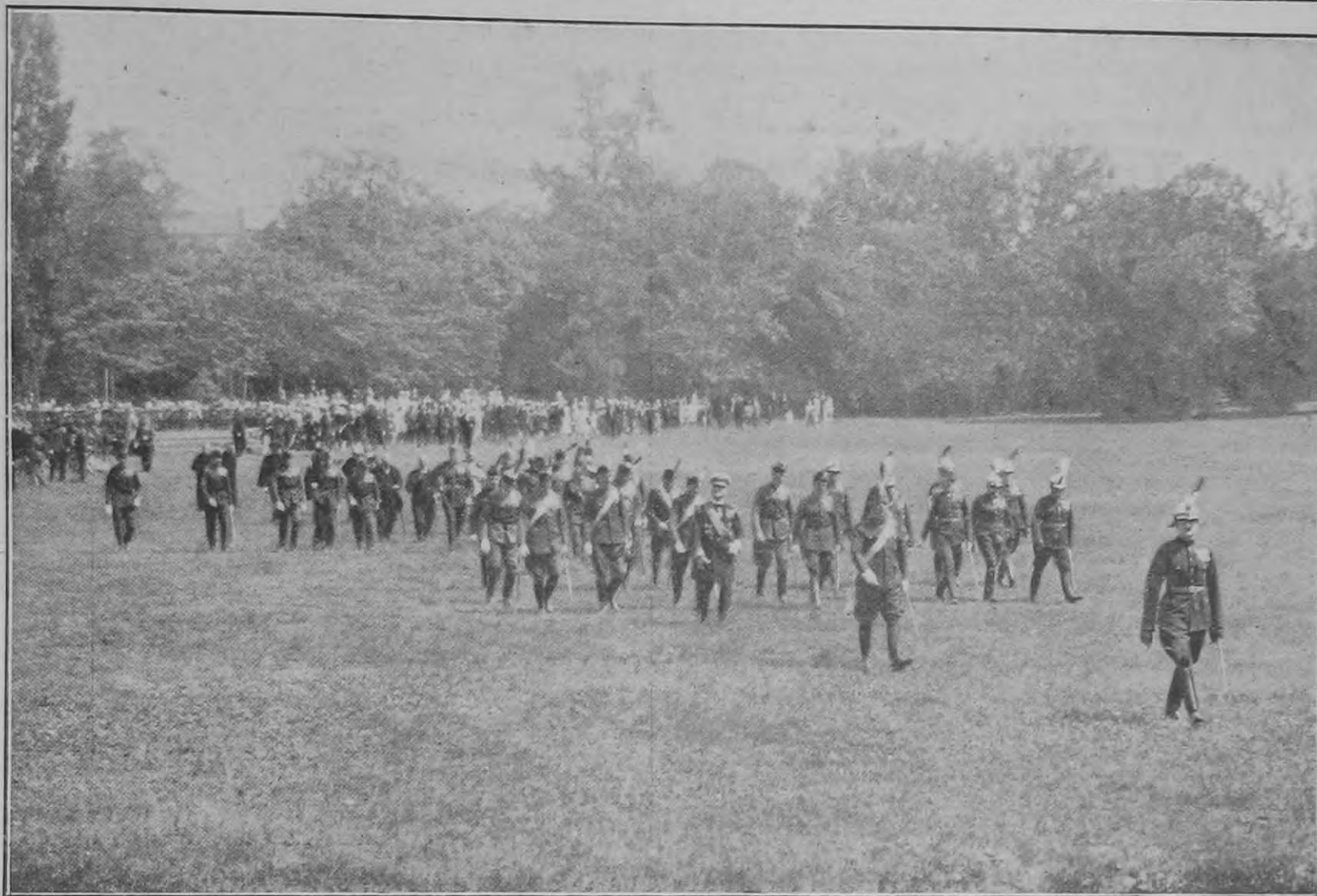
Hasonlóan idő- és munkamegtakarítást jelent úgy az elküldőre, mint a címzettre a „Tudakozó-ív“ használata, amennyiben az elküldőnek nem kell róla fogalmazványt készíteni, mert az eredeti megkeresést kapja vissza már a felelettel együtt s rendszerint nem is iktatja (fontosabb ügyben persze iktatás tárgyát is képezheti), mert csak rövid s azonnali tájékoztatásra szolgál; a címzettnek pedig nincs rá szüksége, a felelet megadásával elintézte az ügyet, nem kell iktatnia, sem vettemeznie (pusztán a jobb felső sarokban az „érkezett“ rovatot kitölti), sem fogalmazványt készítenie. Tehát úgy kell azt vennie, mintha szóbelileg, vagy telefonon adná meg a választ. A nem iktatott tudakozó íveket úgy kell kezelni, mint a szolgálati jegyeket, az iktatottakat pedig a rá vonatkozó iktatmányokhoz kell csatolni. Borítékolásukra a 109. pont rendelkezik.

Igen sok írásbeli munkát, valamint fölösleges, legtöbbször célra nem is vezetett nyomozást szüntet meg a Szut. 400. és 464. pontja is. Előbbire az

adott indokot, hogy a főmagánvádra üldözendő bűncselekményeknél a nyomozás legtöbbször teljesen felesleges, mert ha tárgyalásra kerül is az ügy, — ha ugyan a panaszos a nyilatkozatát már előbb is vissza nem vonta, mely esetben a nyomozás hiábavaló volt — a csendőr minden megállapítása dacára az ott elhangzott tanuvallomások, beismérés, vagy tagadás, esetleg kölesönös nyilatkozat és kibékülés döntik el annak sorsát. Annak azonban, hogy a Szut. mégis úgy rendelkezik, hogy a bíróság *székhelyén kívül* lakó panaszos (legtöbbszörre egyszerű, tanulatlan, vagy munkában elfoglalt emberek) panaszát mégis át kell venni, pusztán az a célja, hogy a népnek bizalmát, mely hozzá van szokva, hogy bajában feljelentéseivel a csendőrséghez forduljon, mert igazsága keresésének módját nem is igen ismeri, vagy pedig erre nincs is ideje, el ne veszítsük, ellenkezőleg, útbaigazításainkkal, segítségére sietésünkkel csak fokozzuk. Éppen ezért a 400. pont 1. alpontját sem olyképpen kell értelmezni, hogy a bíróság *székhelyén lakóval* hasonló panasz tárgyában szóba sem kell állani, avagy talán egyenesen el kellene őt utasítani; ellenkezőleg, kellő felvilágosítással, kioktatással kell őt ellátni, hogy panaszát hol és miként tegye meg (minden bíróság tart hetenként panasznapokat szóbeli panaszok átvételére).

A Szut. a kihágásokról szóló feljelentések szerkesztését hasonló módon egyszerűsíti. A 466. pont értelmében ezentúl a bíróságok és ügyészségek hatáskörébe tartozó bűncselekményekről nem kell többé jelentést tenni, azt pótolja majd a havonként beküldött tevékenységi kimutatás másod-példánya.

Az örsparancsnokok további tehermentesítése a célja annak a rendelkezésnek is, amely megengedi az altisztí sarjaknak az irodában való nem túlhajtott foglalkoztatását (ami nevezetteknek is csak hasznára válik, mert, mint leendő örsparancsnokok, betekintést nyernek az örsiroda vezetésébe és ezáltal a későbbi örsparancsnokképző tanfolyamra is előkészülnek), továbbá 15 fón felül külön irnok kirendelését (37. pont). Ez esetben azonban a fogalmazványt a szerkesztő is, meg az örsparancsnok is aláírni tartozik (57. pont). (Itt felhívom a figyelmet a Szut. 459. pontjára s különösen a 3. bekezdésére!) A nagy létszámú örsök természetesen aránytalanul mozgalmasabbak is a többinél, éppen ezért is szükséges a nagyobb létszám; az örsparancsnok pedig minden örsön csak egy ember, akiktől lehetetlen követelni a szolgálat érdeke ellen való, mert — mint bevezető soraimban rámutattam — ennek hátrányos következménye valamelyik más, sokkal fontosabb téren okvetlenül mutatkozni fog. Ez a belátás szülte a fenti rendelkezést, mely hivatva van az örsparancsnokot eredeti hivatásának visszaadni. Ugyanez a rendeltetése a Szut. 176. és 282. pontjaiban lefektetett rendelkezéseknek is. Előbbi az örsparancsnok belátására bízva, hogy — bizonyos korlátok közé szorított időn belül — mikor tartja meg a naponkénti oktatást, mert ezt a speciális csendőrségi szolgálat mellett előírni úgy sem lehet; utóbbi pedig a többi legénység mellett az örsparancsnoknak is szolgálati óra könnyítést jelent a régi utasítással szemben, hogy ekként megtakarított idejét a szolgálat javára más téren hasznosíthassa.

Képek a Ludovika Akadémia tisztavató ünnepélyéről: Kormányzó Úr Ötöméltósága távozása az ünnepélyről. (Schäffer felv.)

Fentiekben felsoroltam azokat a rendelkezéseket, amelyek — véleményem szerint — az eddigi gyakorlattal szemben lényeges könnyítéseket s időmegtakarítást jelentenek. Lássuk ezek után azokat, amelyek, talán részben, munkatöbblettel fognak járni s vizsgáljuk meg, vajjon milyen arányban áll ez a látszólagos többlet a már tárgyalt egyszerűsítésekkel szemben?

Ezentúl az őrsön is kell vezetni kt. iktatót, sőt egyes forgalmasabb őrsökön a közönséges iktatmányokról tárgymutatót is (152. pont). Elkerülhetetlen ugyanis, hogy az őrs kt. ügydarabokat, ha csak elenyésző számban is, ne kapjon. Ezeket a közönséges iktatóba vezetni helytelen lenne, mert ezzel már elvesztik titkos jellegüket, iktatás nélkül pedig a fiókban hevertetni nem volna célszerű, mert veszendőbe mehetnek. A 8. pont 11. bekezdése azonban kimondja, hogy „a kt. ügyek túltengését kerülni kell“. Ez elegendő biztosíték lesz arra, hogy az őrsnek a kt. iktató számottevő munkatöbbletet nem fog jelenteni. Tárgymutatót pedig csak az igen nagy forgalmú őrsök, előreláthatólag csak olyanok fognak vezetni, amelyek számára irodavezető is engedélyezve van, mert az 500 iktató számot (iratcsomókon kívül) minden bizonnyal csak ezek fogják elérni. Tehát ez sem lesz veszedelmes.

A közönséges iktatmányoknál „iratesomó“-kat kell alkalmazni (153. pont). Ezek célja az irattár áttekinthetőségének egyszerűsítése. Az iratesomók tulajdonképpen gyűjtőszámok, azzal a különbséggel, hogy minden számnak van egy külön kis iktató füzet (iratjegyzéke) s abban az ügydarabot úgy

kell kezelni, mint a többit a rendes iktatókönyvben. Ezzel megszűnik az a nehézség, amellyel a régebbi, esetleg évekkal azelőtti ügydarab előkeresése járt. Munkatöbbletet tulajdonképpen nem okoz, mert pusztán az a különbség, hogy az ügydarab kezelése nem az iktatókönyvben, hanem az iratjegyzékben történik.

Igen célszerű s régen nélkülözött újítása a Szut.-nak a „Figyelő lapok“ és „Névmutató“ rendszeresítése (Szut. 354. pont és Csüsz. 47. §.), melyek hivatva lesznek a bűnözők ellenőrzését s a legénység személyi ismereteit tökéletesíteni, valamint lakhelyváltoztatás esetén az új őrsöt azonnal és részletesen tájékoztatni. Nyilvántartásba azonban a Szut. 354. pontjának 1. bekezdése értelmében csupán azon a)–g) alatt megnevezett egyéneket kell venni, akik 1. az őrskörletben laknak, 2. az őrskörletben összeköttetéssel (rokonság, ismerősök, kiket meg szokott látogatni, üzleti összeköttetés stb.) bírnak, 3. vagy végül az őrskörletben büncselekményt követtek el. Egészen természetes, hogy a megnevezeteken kívüli személyek az őrsöt — konkrét eseteket (pl. szökésben lévő iránt megkeresés érkezik az őrsre) kivéve — nem érdeklik s nyilvántartásuk is céltalan volna. Ezek szerint tehát a figyelőlapok száma egyáltalán nem lesz olyan nagy, hogy azok kezelése különös gondot okozna.

Az eddigi őrsjáratok beosztások megszűnnek, mert az őrsjáratoknak azok alapján történt gépies portyázása elavultnak bizonyult s a csendőrök éberségét a bűnözők igen könnyen kijátszhatták. Sokkal helyesebb lesz ezentúl, ha az őrsparancsnok